

Eesti Kultuuri Koondis

Falvised lahtioleku ajad

Eesti Kultuuri Koondise büroo on talvepoolaastal avatud esmaspäevast reedeni kell 9.00–17.00, neljapäeval kell 9.00–18.00. (Obs! mitte 9.00–19.00).

Eesti kunstnike ühine sügisnäitus

Eesti Majas toimub Eesti Kultuuri Koondise korraldusel 18. okt.–12. nov. kunstinäitus, kus paljud eesti kunstnikud oma uuemaid töid esitavad.

EKK kunstitoimkonna juhataja Otto Paju avab näituse kolmap., 18. okt. kell 18.00.

Aino Kallase õhtu

Kirjanik Aino Kallase 100 a. sünnipäeva tähistamiseks korraldab Eesti Kultuuri Koondis neljap., 19. okt. kell 18.00 Eesti Majas kirjandusmuusikalise õhtu.

Kavas on ettekanne Aino Kallase, mille peab kirjanik Arvo Mägi, katkendeid B. Kangro dramatiseeritud A. Kallase „Reigi õpetajast“ ja muusikat Ed. Tubina ooperist „Barbara von Tisenhusen“ Aino Kallase novelli põhjal.

STOKHOLM

Eesti Kultuuri Koondises registreeritud üritused:

23. sept.–10. okt. Endel Kõksi kunstinäitus Välis-Eesti ruumides. Lilla Nygatan 8. Avatud äripäevadel kl. 10–18, laup. 10–14.

Pühap., 8. okt. kl. 17 ja pühap., 15. okt. kl. 17 Stokholmi Eesti Teatri etendused Jarlateatris, Kungstensgatan 2 (end. Borgarskola). A. H. Tammsaare „Karin ja Indrek“. Dramatiseering ja lavastus: Lensi Rõmmer.

Laup., 14. okt. kl. 15 Tartu Õpetajate Seminari 150 a. juubeli tähistamine Stokh. Eesti Algkooli aulas. Svartmangatan 20–22.

Laup., 14. okt. kl. 12–15. Olev Mikiveri õlimalide näituse avamine Välis-Eesti ruumides. Lilla Nygatan 8. Näitus kestab 9. nov. Avatud äripäevadel kl. 10–18 laup. 10–14.

Kolmap., 18. okt. algab Eesti Kultuuri Koondise korraldusel „Kunsti müüginäitus“ Eesti Majas. Wallingatan 34-1. Näitus jääb avatuks 12. nov.

Neljap., 19. okt. kl. 18. Kirjandusmuusikaline õhtu Aino Kallase 100 a. sünnipäeva puhul. EKK korraldusel Eesti Majas.

Pühap., 22. okt. kl. 12.30. Tallinna Linna Tütarlaste Gümnaasiumi endiste õpilaste kokkutulek Eesti Majas, Wallingatan 34-1.

Pühap., 29. okt. kl. 16. „Triinu“ aastapäev Eesti Majas.

Reedel, 10. nov. kl. 18. EEK korraldusel kirjanduslik uusloomingu-õhtu Eesti Majas.

Laup., 25. nov. kl. 18. Aarne Viisimaa 80 a. juubeli tähistamine Eesti Majas Eesti Kultuuri Koondise ja korporatsioon Ugala ühisel korraldusel.

Pühap., 26. nov. EPR Samariitide Sõprade Ringi korraldusel jõulumuik Jakobii kiriku koguduse saalis. Malmtoorgatan 5.

Reedel, 1. det. kl. 18. Eesti Arstide Selti Rootsi peakoosolek EÜS-i ruumides. Regeringsgatan 80.

Pühap., 3. det. kl. 14. Karin Lutsu kunstinäituse avamine EKK korraldusel Eesti Majas.

Laup., 16. det. kl. 16. EKK korraldusel eeljõulune õhtu kireva kavaga Eesti Majas.

Aastal 1979

Laup., 3. veebr. kl. 16. Stokholmi Eesti Meeskoori kontsert Nacka aulas.

Laup., 10. märts. kl. 17. Stokholmi Eesti Naiskoori juubelikontsert Grünevaldi saalis Kontsertmajas.

STOKHOLM

EELK Stokholmi peapiiskoplik kogudus Jakobii Kirikus

8. okt. lõikuspüha jumalateenistus Jakobis kell 15 Koguduse õpetaja Orelil J. Raid, lauluraamatud.

15. okt. Kell 14.00 jumalateenistus Jaan Lattiku 100. a sünnipäeva mälestuseks. Koguduse laulukoor J. Raidi juhatusel. Kog. õpetaja. Laulu-lehed.

29. okt. Kell 14.00. usupuha-õhtu püha jumalat. Kog. Op. Orelil J. Raid. Laulur.

5. nov. Kell 14.00. Rootsi praostkonna sinodi lõpetamise jumalateenistus. Solist Liis Jaanivald, flööt. Sinodist osavõtavad õpetajad. Laulu-lehed.

Koguduse naisringi koosolek esmasp. 9 okt. kell 17.00 Malmtoorg. 5. II.

Eesti Komitee Naissektsooni sügisest tegevusest

Rutt Eliaser kõneleb teemal „Siberi toidusedel“

Eesti Komitee Naissektsooni alustas sügisest tegevust tikandi-kursusega. Kursuse juhatajaks on Marja Jaanivald. Kursuse vastu tunatakse suurt huvi.

Esimene liikmete kokkutulek toimub Jakobii koguduse saalis teisipäeval, 17. oktoobril algusega kell 17.00.

Õhtu sisustajaks on Rutt Eliaser, kes kõneleb teemal „Siberi toidusedel“. Ta räägib sellest, mil-
lest ja kuidas valmistada toitu, kui talvised toiduained peaaegu puuduvad.

Naissektsooni juhatus ootab elavat osavõttu ja ütleb teretule-
mast liikmetele ja külalistele.

Eelregistreerimine: Siiri Kandre, telefon 48 68 58, Ella Priuhka, telefon 47 79 81.

„Triinu“ 26. aastapäeva tähistamise koosviibimine E. Majas pühap. 29. okt. kl. 16.00 Kõik teretulnud!

Kavas: Viilulimuusikat Alfr. Pisuke noorte ansambli.

Laulugrupp „Homme päev“ esitab laule uuest reper-
tuaarist.

Ilulugemisi E. Algkooli lõ-
puklassi õpilastelt.

Lühietekandeid aktuaalse-
tel teemadel: Kersti Ustav,

Tanni Pill Kanadast, Triinu
Viiburg, Mats Estonius,

Erna Klemmer.

Valguspildid H. Trummer.

Loterii. Kohvilaud.

Piletid eelmüügil E. Kultuuri
Koondises hinnaga 15,- kr.

Baltikum-apell

Baltikumi-apell leiab laialdast vastukõla

Allkirjade korjamine Baltikumi-apellile jätkub. Senini on umbes 2000 allkirja korjatud ja umbes kakskümmend organisatsiooni on toetanud Baltikumi-apelli taotlust.

Alguses ei tulnud palju allkirju, aga nüüd, kui organisatsioonide töö hakkab hoogu võtma, tuleb neid üha rohkem ja kiiremas tempos.

Baltikumi-apellis on kaks nõuet:

1. Rootsi riik peab tunnistama Balti riikide enesemääramisõigust.
2. Rootsi riik peab suurema jõuga taotlema toetluskodakondsuse kaota-
mist.

Nii Rootsi Eestlaste esinduse juhatus kui Eesti Komitee esimees Hein-
rich Mark soovivad eestlastel anda oma toetust Baltikumi-apellile.
Senini on ka neli riigipäevaliiget toetanud apelli taotlust.

Vabadusnõude rongkäik

Neljapäeval 2. november kl 18.00 kogunevad eestlased, lätlased ja leed-
lased Kungsträdgårdenis rongkäi-
guks Eesti, Läti ja Leedu vabestami-
se nõudmiseks. See rongkäik on esi-
mene taoline aastate jooksul, mis
ainult käsitleb Balti küsimusi. Kor-
raldajad Ida-Euroopa Solidaarsusko-
mitees koos terve rea toetavate orga-
nisatsioonidega soovivad kõikidel
tulla:

– Tulge noored ja vanad!

Tulge kõik, kes enne kunagi pole
rongkäigus käinud! Tulge ka, kui
sajab vihma või lund!

Apelli-lehti allkirjade korjamiseks
on võimalik tellida adressil:

ÕESK. Box 45 132

10430 Stockholm.

Lehed palutakse taastada hilje-
malt 15. novembriks. Siis loetakse
nimed Notarius Publicuse poolt ära
ja apelli-lehed hävitatakse.

Majanduslikku toetust võib
maksta postitiirile nr. 16 93 49-8.

ESTO-80 teater

Teatritoimkonnas käib vilgas
ESTO-80 ettevalmistustöö ülemaa-
ilmses ulatuses. Senini on juba terve
rida teatrigruppe avaldanud
soovi esinemiseks Stockholmis.
Nende seas Stokholmi Eesti Tea-
ter, Pinna Staudio, Göteborgi E.
Selti teatring, Stokholmi E. Alg-
kooli lasteteater, Eesti Rahvustea-
ter Kanadas (Riina Reinik, Rudolf
Lipp jt.), Kanada Eesti Teater
(Rein Andre jt.), Lakewoodi Eesti
Teater USA-st ning Torontost veel
kõikmas teater (L. Vohu, Sööder
jt.). Nimekirja on pikk ja näitab il-
mekalt eestlaste suurt huvi teatri-
kunst vastu.

Esiõigselt on etendused ette
nähtud laupäevast, 5. juulist kuni
kolmapäevani, 9. juulil ja reedel,
11. juulil. Seega kokku kuuel päe-
val ühe või kahe etendusega. Läbi-
rääkimised on käimas vajalike
teatriruumide saamiseks. Kõne all
on olnud Södra teater (405 koha-
ta), Intima (602), Oscars (886 il-
ma teise rõduta), Scala (453), Jar-
la (597) ja Stadsteater: suur saal
800, väike saal 197 ja Klara 350
kohta.

Esimesed kontaktid vastavate
organitega on võetud ka TV-teatri
ja kuuldemängu esitamiseks ra-
dios. Põhimõtteliselt on vastused
olnud jaatavad.

Hambaarst Mart Estr ja Elisa-
beth Trappi Göteborgist laulatas
praost E. Tõldsepp Sessaliini lae-
val „Princessan Desiree“ 30. sep-
tembril s.a.

En dröm om frihet

Andres
Küng

Libris

ANDRES KÜNG

EN DRÖM OM FRIHET

Om passivt motstånd i dagens
Baltikum

Parim ülevaade olukorra kohta
kodusmaal

Lugege ja kinkige rootslastele!

Teataja kaudu soodustatud hind
Kr. 35,- koos saateluluga

Tellida: Teataja, Box 16 323,
103 26 Stockholm, pg. 53 751-4

Om p...
i dagens Baltikum

Lahendus Lähis-Idas?

USA presidendi vahendusel Camp Davidis Egiptuse presidendi ja Iisraeli peaministri vahel sõlmitud kokkulepe taotleb Lähis-Ida kriisi lahendamist kaheksa järele. Vastavalt sellele koosneb kokkulepe kahest dokumendist, milledest üks moodustab raami rahu sõlmimiseks Iisraeli ja Egiptuse vahel ning teine rahu sõlmimiseks teiste Lähis-Ida araabia riikide ja Iisraeli vahel. Mõlemad dokumendid on iseseisvad selles mõttes, et neis käsitletavate küsimuste lahendamine ei ole teineteisest olenevaks tehtud. See asjaolu on oluline, kuna samal ajal kui välja-vaated Iisraeli-Egiptuse rahulepingu sõlmimiseks paistavad olevat head, osutuvad need teise puhul ülimalt kahtlasiks.

Et Egiptus-Iisraeli rahuleping Camp Davidis kokkulepitud kava alusel võib toime tulla onoleb eest-käit sellest, et see sisaldab mõlemale riigile väärtuslikke mõõndusi. Egiptus saaks tagasi kogu Siinai poolsaare koos seal praegu leiduvate installatsioonidega (õli- ja lennuväljad) ning uudisallatage, kust juudi asunikud peavad lahkuma. Iisraeli suur võit on jällegi rahuleping selle kõige tugevama vastasega mõõndunud sõdades, mis kõrvaldab kahe frondi sõja hädaohu ja moodustab seega kolossaalse leevenduse Iisraeli kaitseprobleemidele. Tähele pannes need kasused arvatakse, et see rahuleping võib teepoolest ettenähtud kolme kuu jooksul toime tulla.

Hoolimata niisugusest väljavahetist ei saa seda aga ikkagi veele absoluutselt kindlaks pidada enne kui rahulepingule on alla kirjutatud. Kuigi arvatakse, et Egiptus saaks elada ka seda rahulepingut vastustava araabia riikide Süüria, Alžeeria, Liibia, Iraaki ja Lõuna-Jemeni boikoti all, rääkimata nn. PLO-st, võib sellel tõsisel raskusel tulla mujalt. Iisrael on olnud Saudi-Araabiast saadavast majanduslikust toetusest ja see riik deklareeris koos Jordaniaga koheselt peale Camp Davidi kokkulepet teatavaks saamist, et neid ei saa pooldada.

Kuidas edaspidi jääb Egiptusele maksetavate subventsioonidega ei ole siis sugugi selge. Aga isegi kui Saudi Araabia peaks jätkama oma senist poliitikat Egiptusele vabade käte jätmiseks, ei ole teada, mida arvavad Egiptuse sõjaväehiud vahet- kordade radikaalsest teravnenemise teiste araabia riikidega. Et Camp Davidi lepingute vastu Egiptuses esineb sisemist opositsiooni, see selgus juba välisministri kohalomisest. Ka tema eelkäija sellel kohal oli teatavasti lahkunud ühenduses presi- dent Sadati Jerusaalemmas käimise- ga.

Selle – nii välise kui sisemise – opositsiooni peamiseks põhjuseks on Camp Davidi teise lepingu tingimused, mis loovad raami rahulepingute sõlmimiseks teiste Lähis-Ida araabia riikide ja Iisraeli vahel. Õeldakse, et samal ajal kui Sadat kindlustas Egiptusele suurepärase tingimused, jäi kokkulepe Jordani läänekaldal ja Gaza ümbruse suhtes kehvakas ega sisalda üldse mingeid mõõndusi Golan'i kõrgustike suhtes. Veelgi ras- kemini lahendatavaks küsimuseks paistab kujunevat Jerusaalemm. Saudi Araabia ja Jordania nõudeks on, et selle linna araablaste poolt asustatud osad siirduksid araabia

USA Rahvuskomitee seisukoht Rahvuskongressi küsimuses

USA Eesti Rahvuskomitee juhatus on oma 10. sept. koosolekul vastu võtnud järgmise otsuse: „Tunnistada tarvilikuks, et Rahvuskongress oleks korraldatud nii, et eestlaste asumismaade eestlaskonnad oleksid Rahvuskongressil esitatud vastava maa delegatsiooniga, mis hõlmab kogu selle maa eestlaskonda organisatsioonilise kuuluvuse peale vaata- mata.”

Rahvuskomitee seisukohast ei sel- gu siiski, millist praktilist alust Rahvuskongressi kokkukutsumisel tuleks rakendada. Tehtud otsusele vastab kõige täpsemalt Eesti Ko- mittee kolmest kompromissettepa- nekust e s i m e n e: kõik eesti organisatsioonid võivad saata Ra- hvuskongressile võrdse arvul dele- gaate. Täiesti kindel on ka, et USA Rahvuskomitee seisukohale kuidagi ei saa vastata praegune olukord, kus Kesknõukogu koos REE-ga arvab end ürgistatud ole- vat Rahvuskongressi korraldam- a, ilma teisi arvestamata. Nn. üldva- limistega loodud organisatsioonid

suveräniteedi alla, millele juudid aga on risti vastu. Selles küsimuses jäid- ki Sadat ja Begin eriarvamisele, reserveerides vastavates nootides Jerusaalemma probleemi lahenda- mise edaspidiseks.

Jordani läänekaldal ja Gaza suhtes tugineb kokkulepe suurtes joontes Iisraeli poolt 1977. a. detsembris esita- tud kavale, mida aga mitmes suhtes on araablastele soodsamaks muu- detud. Camp Davidi kokkuleppele öeldakse nüüd sõnaselgelt, et lääne- kaldal araablastele antav omavalitsus on ainult ajutine viieks aastaks kehtestatud korraldus ja et juba kolman- dal aastal moodustatakse läänekaldal ja Gaza seisundi lõplikult kindlak- smääramiseks Iisraeli, Egiptuse, Jordania ja Palestiina omavalitsus- asustite vaheline komitee. Peale selle öeldakse Camp Davidi kavas, et Jordani läänekaldal asuvad Iisraeli sõjaväed ei või ületada 6 000 meest ja et need koondatakse kaheksasse väljaspool linnu asuvasse baasides- se. Sisekorra eest hoolitsemiseks luuakse läänekaldal araablaste poolt tugev politsei jõum.

Kas niisugust kava on võimalik teostada, osutub ülimalt küsitavaks. Camp Davidi kokkulepped ei leidu ühtegi sõna nn. PLO osa kohta selles rahukavas ja mõningad märgid osu- tuvad sellele nagu ei usuks ka Iisrael et seda on võimalik ellu viia. Nii Begin kui Iisraeli välisminister Dayan väitsid kogu jõudes, et uute juudi asulate loomine Jordani läänekaldal on peatatud ainult neiks kolmeks kuuks, mis on ettenähtud rahule- pingu sõlmimiseks Egiptusega. Presi- didend Carter ja Sadat on aga mõle- mad arvanud, et sellist ajalist piira- mist ei esine.

Pikemas perspektiivis on Lähis- Ida kriisi lahendamisel olulisem kui- das saadaakse lahendada palestiinlas- te probleem. Ilma sellela jäävad kõik saavutused rahu kindlustamiseks Lähis-Idas ajaliselt piiratuks, sisal- dades endas igasuguseid võimalusi komplikatsioonideks. Eeskätt tuleb küsimusse Egiptusega vastuollu sat- tuv araabia riikide sidemete tihene- mine N. Liiduga ega ole koguni väljaspool võimalusi, et isolatsiooni jääv Egiptus revolutsioneerub ja uuesti hakkab sääl pool toetust otsima.

Küsimärgi panemine Camp Davi- di skitseeritud Lähis-Ida kriisi lahenduskava taha on igal juhul igati põhjendatud.

Rootsis, USA-s ja Kanadas ei ole kunagi saanud oma organeite vali- misel rohkem hääli kui 10–20 % nende maade eestlaste koguarvust. Sel aastal toimunud Kanada Kesknõukogu valimistel hääletas vaid 2395 eestlast, mis moodustab vaid 10 % eestlaste arvust Kanadas.

Suvel toimunud nõupidamistel USA-s ja Kanadas soovitati üldi- selt, et ESTO Peakomitee Rootsis võtab Rahvuskongressi korralda- mise siiski oma kätte. See seisu- koht on üha suuremat poolehoid- da leidmas ka Peakomitee liikme- te hulgas Rootsis. Enne kui Pea- komitee selles küsimuses seisuko- ha võtab, soovib ta ära oodata saa- buvad REE valimised sel sügisel.

ESTO Peakomitee Rootsis võib siis hiljem Rahvuskongressi korral- damise küsimuse otsustada ise, ta võib aga ka kokku kutsuda järgmi- sel aastal uue eesti organisatsiooni- de kokkutuleku, kelle otsuste ja volituste alusel Peakomitee töö- tab. Sel juhul teeks organisatsioo- nide kokkutulek lõpliku otsuse Rahvuskongressi küsimuses.

Eesti Komiteele Rootsis vahe- peal saabunud informatsioonidest selgub, et väga paljud eesti organisatsioonid ülemereades sooviksid meelsasti, et Stokhol- mis siiski toimuks ESTO-80 ajal ülemaailmne eesti organisatsioo- nide kokkutulek sel kujul, nagu Eesti Komitee Asemike Kogu seda on otsustanud, juhul kui Rahvuskongressi küsimuses kok- kulepet ei saavutata. Ülemereaad- dest saabunud informatsioonidest selgub, et selline kokkutulek oleks populaarne ja saaks suure osavõtu osaliseks. Organisatsioonid on palju praktilisi ja koostöö probleeme, mida nad sooviksid Stokhol- mis ühisel demokraatlikul fooru- mil arutada ja otsustada.

x

New Yorgi Kesknõukogu mit- meid kordi edasi lükatud kokkutu- lek on nüüd kokku kutsutud 25. oktoobriks. Nagu Teataja kuuleb, on REE juhatus otsustanud oma esindajana New Yorki saata prof. Hans Kauri ja Olaf Muruk'i. Kesknõukogu seniseks tööpraksi- seks on olnud, et mõned New Yorgis elavad eestlased on esinda- nud teistes maades asuvaid Kesknõukogu liikmesorganisatsioone. Delegaatide saatmine Rootsist ole- vat tingitud asjaolust, et Eesti Ko- mittee poolt laiali saadetud kompromissettepanekud Rahvuskong- ressi küsimuses, samuti ESTO-80 Peakomitee esimehe R. Norvelli esinemised ja seletused sel suvel Kanadas ja USA-s olevat tekitan- dud suurt segadust ja arusaama- tust mida olevat vaja nüüd korri- geerida. Mõlemad REE esindajad kuuluvad rühmitustesse, kes soo- vivad Rahvuskongressi korralda- mist REE poolt varem teatavaks- tehtud kujul.

Kesknõukogu päevakorras on ka esimehe valimine. Kesknõuko-

Teised lehed

Surmakiired Riist ja Kanada kodusõja lävel

Arvatavasti paljud, kes pidevalt Kanadas ilmuvaid eesti ajalehti jälgivad, on viimastel aastatel nen- de veergudest võinud lugeda suu- rel arvul artikleid ja ülevaateid, mi- da pressiuurimise asutused nimeta- vad "holocaust press" (hävingu ajakirjandus). Materjali selleks on rikkalikult: soliidse ajakirjanduse kõrval ilmub eriti USA-s ja Inglis- maal otse külluses igati laadi kum- malisi väljaandeid, kes rikkalikus valikus rahuldavad nende inimes- te vajadusi, kes on tüdinud ma- ilma igapäevasest, hallist ja vaeva- lisest arengust ja kes pidevalt ootav- vad suuri katastroofe, suuri kon- flikte ja vapustavaid sündmusi. Miks Kanada eesti lehed vajali- kuse peavad seda laadi materjali nii ohtralt oma lugejatele servee- rida, ei ole teada.

Hea näite sodalaadi kirjutustest annab näit. „Meie Elu“ nr. 36, 7. septembrist. Kõigepealt on siin pikk ja põhjalik ülevaade, mis kannab pealkirja „Kanada kodusõja lävel“. See pidevalt olema mingi kokkuvõte „Londoni Konfliktide Uurimise Instituudi“ mingist välja- andest ja „rapordi koostajaks on üks paremaid asjatundjaid omal alal, kindral Rowland Mans, end. Inglise vastuluure ohvitser, kes lahkus tegevast väest.“ Kirjutuse järgi ootab Kanadat varsti Liiba- noni saatus, kodusõda, terror, vä- givald ja kommunistlik riigipöör. Kõige selle põhjustajaks olevat va- sakpoolne peaminister P.E. Tru- deau, Stalini ja Castro sõber, kes on maa „küpeks teinud terrori ja vägivalva puhkemiseks.“ Artiklist ei selgu siiski, miks Kanada rahvas juba mitme valimisperioodi kestel sellise Moskva käsilase ja terroristi koos tema liberaalse parteiga nii suure parlamentaarse ülekaaluga võimule on hääletanud. Ja kas see „Londoni Instituut“ ei ole sama laadi kvaliteediga nagu üks teine „strateegiline uurimisinstituut“ Liverpoolis, kes juba üle 10 korra III Maailmasõja kohest puhkemist on lubanud.

Järgmine artikkel samas num- ris kannab pealkirja „Raadiokiir- gus Riist Kanadasse“. Mingi Ameerika nädalaleht "National Enquirer" olevat teatanud, et „Kanada välisameti evaluatsiooni- direktooriumi sekretär Andrew Michrowski“ olla teatanud, et Ka- nada kommunikatsiooni departe- ment olevat kindlaks teinud Vene salajased raadiokiirguse saatetaja- mad Riias ja Minskis, mis on suu- natud Kanada inimeste ajude peh- mendamiseks ja kontrollimiseks, tulemusega, et inimesed tunnevad end „halvasti, magamatuna, pea- valus ja emotsionaalselt ebastabiil-“

gu praegune esimees A. Anderson, kel 22. nov. täitub 77 a. ja kes mitmel korral on teatanud oma soovist tagasi astuda, on nüüd otsustanud uuesti kandideerida. Pal- jud Kesknõukogu liikmeid on soovi avaldanud juhtkonna noo- rendamiseks. Uue esimehe kandi- daadina on pikemat aega päeva- korral olnud end. Rahvuskomitee esimees Elmar Pleer. On nimeta- tud ka praegust Rahvuskomitee esimeest J. Simonsoni.

seina". Edasi osundatakse üksik- asjalikult „pensioneeritud USA õhukaitse ekspertide ja luureohvit- sere“, kes olevat kindlaks teinud, et venelased kasutavad võimenda- tud saatjaid, et kogu Põhja-Ameer- ica üle ajutada raadiolainetega, mis kahjustavad inimesi vaimselt ja kehaliselt. Eritist huvi osutavad venelased aga Kanada väikse kaevanduslinna Kirkland Lake ja Eugene ümbruskonna vastu, kus „nähti üht sinivalget välgutailist juga tõusvat maast pilvedesse, vas- tavalt kommunikatsiooni departe- mendi regulatsiooni-arendusosa- konna direktori Watson W. Scott' ütelsele.“ Artiklist ei selgu, miks surmakiirte saatjad Riias sellisel- tulitavad just väikse kaevanduslin- na elanikkonda, et selle asemel Ameerika presidendi ajusid peh- mendada otse Valges Majas.

Haas kooskõlas kahe eelmise artikliga on ka kolmas, mis täidab tervenisti pool lehekülge ja kannab pealkirja „T... n... nist jälgiti elu Eestis“... n... nist juba varem „Meie Elus“ nr. 33 ilmunud põh- jalikule ülevaatele kosmos-sõidu- kite ehk uude erakordse aktiivsuse kohta just Eesti ruumis 1975 – 1976 ja hiljem. Need artiklid ole- vat koostatud mingi soome ajakir- ja „Ultra“ järgi, kus „kosmos- olendite ekspert Jyri Lina“ ütlet- se ülevaate esitab universumi sõp- rade või agressorite erakordsest aktiivsusest Eesti ruumis. „Meie Elu“ ekspertide järeldus on, et „taevaruimist jälgitakse eriti Eestist“. Miks just meie väike ko- dumaa maailmaruumi elanikke sel- liselt huvitab, sellele ei oska ka le- he eksperdid vastust anda ja nõua- vad artikli lõpus, et Moskva selle kohta seisukoha võtaks ja küsi- must selgitaks.

Hambaarst Tiit Tarmet
Johnston ja Michael Johnston
koos lastega viibisid kolmenäda- lise ringreisil Euroopas. Külas- tasid Londonis Dental Con- vention for Handicapped Children ja Stockholmis võtsid osa agr. A. Tarmeti sünnipäeva pidustus- test.

Teataja

Utgivare:
Estoniska Komittén

Vastutav väljaandja
(ansvarig utgivare):
Ervin J. Nõmmera

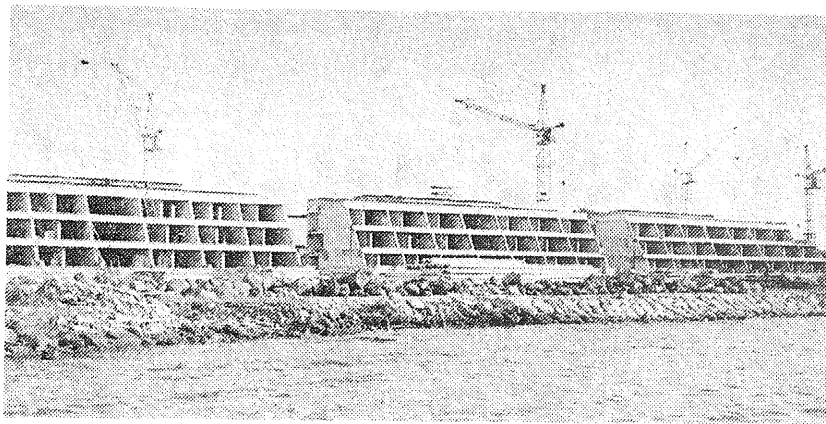
Toimetus:
Akseel Mark (peatoimetaja)
Harri Kisk (tegevtoimetaja)
Arvo Horm
Keskorganisatsioonide esindajad
toimetuse nõuandvas kogus:
Andres Käär (Eesti Komitee),
Peeter Tõnis (Eesti Rahvusnõukogu),
Vello Mõnd (Eesti Rahvusfond),
Kalju Lepik (Eesti Kultuuri Koondis)

Arsenalsgatan 1, III, Sthlm

Kaastöö ja muu post saata aadressil:
Box 16 323, 103 26 Stockholm
Telefon 20 70 61
Postgiro 53 75 1-4

Tellimishinnad
Skandinaavias 3 kuud 25 kr.,
6 k. 45 kr., 12 k. 80 kr.
Mujal 28 kr., 50 kr., 90 kr.

TRE RINGAR AB
Stockholm 1978

Vammiv olümpiaküla Piiirital, mis nüüd on hakanud liiva vajuma

Purjespordi Maailmaliit ei ole rahul olümpiaadi eeltöödega

Tallinna pääseb vaid 3000 turisti

Londonis novembris kokkuastuval Purjespordi Maailmaliidu kongressil ootab Tallinna purjeolümpiaadi korraldajaid tugev saun. Informatsioon on olnud erakordselt lünklik, see on oluliselt raskendanud Liidu liikmesriikide eeltöid olümpiaadist ja selle eel-võistlustest osavõtuks, kirjutavad mitme maa purjespordi ajakirjad.

Selgustus 1978. ja 1979. a. eel-võistluste kohta

Olümpiaadi korraldajad maa on vastutav mitte ainult peavõistluste nõuetekohase teostamise eest, vaid ka olümpiaadile eelnevate nn. eelvõistluste korraldamise eest. Need teostused sujuvalt toimunud olümpiaadiga Kiilis 1972 ja Kingstonis 1976. Mitte aga nüüd Tallinnas. Käesoleval sügisel toimunud võistluste kohta Tallinnas ei saanud rahvusvahelised purjelidud mingisugust korraldiku informatsiooni. Täielik selgustus valitseb ka olümpiaadi eelvõistluste kohta 1979. a. suvel. Räägitakse, et Tallinnas toimuvat mingi spartakiaadi 1979. a. suvel, millele kutsed saatetavad vaid teatud riikidele. Samal ajal on teatatud, et Tallinnas toimub 1979. a. sügisel ka traditsiooniline nn. Balti Regatta. Täpsem informatsioon aga puudub. Eriti purjespordi osas on erimägede liitide ettevalmistuskulud väga suured ja pikaajalised. Informatsiooni puudus on tekitanud tugeva rahvusvahelise irritatsiooni.

Võistlused algavad 21. juulil 1980

Korraldajate arvates võtab purjeolümpiaadist osa ca 250 paati 50 erimaast ca 630 võistlejaga. Esimene võistluspäev on 21. juuli 1980. Võistlusteks märgitakse kolm liini Tallinna lahes. A-liinil võistlevad soome-jollad ja 470-paadid, B-liinil Flying Dutchman ja Soling klass ja C-liinil Tornado ja Star-klassi purjekad. Juuli lõpul puhuvad Tallinna lahes tavaliselt lääne ja edela tuuled.

Võistlejad paigutatakse olümpiakülla Piiirital, kus on 632 magamiskohata. Ehitamisel on veel paadikuurid, pressikeskus, ujula, seltskondlikud ruumid ja tribüünid pealtvaatajatele, kes võistlusi võivad jälgida kiikritega. Piiirital sõidavad välja ka erilised vaatluslae-

vad. Muster kalanduskolhoos Kirov ehitab välja külastussadama 300 purjepadile. Siia oodatakse eriti paadiklubide ühissõitjaid Skandinaaviast.

Ainult 3000 turisti pääseb Tallinna

Mida lähemale olümpiaad saab, seda rohkem näib see korraldajatele muret tekitavat. Eesti olümpiakomitee pressijuht Aado Slutsk teatas veel mõned kuud tagasi, et Tallinna oodatakse 8-9000 turisti ja paarsada ajakirjanikku. Ta teatas ka, et korralduskulud on kalkuleeritud 19,5 milj. rublale (ca 130 milj. krooni). Eelmisel nädalal teatas ministrite nõukogu abiesimees Arnold Green Tallinna raadios, et Tallinn saab vastu võtta vaid 3000 turisti. Pääsmeid müüb vaid Inturist ja need olevat jagatud kindlaksmääratud arvul erimägede vahel. Näib, et Moskva ei soovi mingit suurt väliskülastuste invasiooni Tallinna. Vabatahtlike abitööjõudude arvuna nimetas Slutsk varem 6000, nüüd on seda arvu vähendatud 4500-le. Ehitustega olla samuti suuri raskusi, need olla Piiirital hakanud vajuma lohakate alusmüritööde tõttu. Uue hotelli „Kingisepa“ ja Tallinna uue peapostkontorihoonde ehitamine läheb väga visalt. Ehitustöid on püütud üle anda soome firmadele, kes on keeldunud – ei soovita kahtlase kvaliteediga poolikuid töid üle võtta. Poola on siiski lubanud saata mõned „brigaadid“ spetsialiste Tallinna vanalinna taastamistöödele. Kõik ehitused tulevad aga tublisti kallimad eelarvetest. Uue kalkultatsiooni kohaselt maksavad olümpiaadi eeltööd nüüd 26 milj. rubla – ca 200 milj. krooni, aga lõplikud kulud on ilmselt veelgi suuremad. See sunnib tegema piiramisi ja kokkuvõtteid N.-Eesti rahvamajandusplaani paljudes osades.

Ehituselemente Soomest Tallinnasse

Soomes ettevõtte UPO Nastola vabrik on saanud tellimise ehituselementide toimetamiseks Tallinna purjetamiskeskuse jaoks.

Soomes ettevõtte on leppinud kokku, et ta viib Tallinnasse 4 miljoni Soome marga (Rkr. 4,4 milj.) eest seinat, akna- ja ukselemente. Need peavad olema kohal hiljemalt detsembri keskel 1978. Paigalepanemise eest hoolitsevad eestlased ise. Elementid on alumiinipinnaga.

Tallinna 1980. a. purjetamisolümpiaadi jaoks ehitatavates keskustes on kavatsatud püstitada hotell 600 inimesele, raalikeskjaam ja arstiabi-keskus.

Orelkunstnik Eestist ei pääsenud Lahti muusikanädalale

Hiljuti Lahtis Lõuna-Soomes korraldatud orelinädalale pidi saabuma eesti orelkunstnik Rolf Uusväli okupeeritud Eestist. Teda oodati suure huviga kuid ta jäi tulemata.

Lahti orelinädala organiseerijad kavatsesid kutsuda R. Uusvälja siiski ka tuleval aastal. Kuna aga on ebakindel kas Uusväli ka siis pääseb välja, on temale vaadatud juba valmis „varumehed“. Nende ülesandeks on õppida mängima eesti oreli-tähtsusi selleks juhuks, kui okupatsioonivõimud ka nüüd Uusvälit välja ei lase.

Kaks õpetajat Tamperele „Vanemuisest“

Hävituspataljonlane ja „Vanemuise“ direktor Kaarel Ird on kutsutud Tampere ülikooli IV näitlejate kursusele õpetajaks. Kursus peetakse novembris.

Kevadhoajaal peab „Vanemuise“ ballettmeister Ülo Vilmaa kolmenädalase stiliseeritud liikumise kursuse Tamperele.

Mis saab eesti teatrist?

ESTO-80 Teatritoimkond teatab, et näidendite võistlusele on tänaseni saanud kokku 25 tööd 23 autorilt, neist 15 lavanäidendit, 4 TV-mängu ja 6 kuuldemängu. Autoritest on 9 USA-st, 7 Rootsist, 4 Austraaliast, 2 Kanadast ja 1 Inglismaalt.

Auhinnasummaks on määratud kokku 8000 rootsi krooni. Senini on laekunud Eesti Komiteelt 2000, Balti Humanistide Ühingult 2000, Eesti Kultuuri Koondiselt 500, Eesti Laenu-Hoiu Ühingult 250 ja Stockholmist Eesti Teatrit 800 krooni. Puudu on tähendab veel 2450 kr. Toetusi võib saata ESTO-80 postižiro arvele nr. 92 30 80-6, märkides kupon-gile „Teatritoimkonnale“.

Kuna näidendivõistlus lõpeb alles 15. nov. 1978 on töid veel võimalik saata aadressil: ESTO-80 Teatritoimkond, Box 657, S-101 29 Stockholm, Sweden. Töö peab olema varjuline. Lisada ümbrile sama värgi postkasti ja autori aadressiga. Kõikidele kümne-arvulise numbrikombinatsiooniga, mille abil autor hiljem võib autoriõigust kinnitada.

Teisipäeval, 24.10.1978, kell 18.30, toimub Stockholmist Med-

borgarhusesti saalis nr. 12 arutluskoosolek just pealkirja all

Mis saab eesti teatrist?

Oma arvamist avaldavad ja esitavad just selle küsimuse üks publiku esindaja ning üks teatriarvustaja. Vastama on lubanud tulla: näitekirjanik Arvo Mägi lavastajad Lensi Römmer, Signe Pinna ja (loodetavasti) Agnes Lepp-Kaasik produtsent/administraator Heino Annik lavakujundaja Roman Väli näitleja Heljo Mängel ning paljud teised. Kuna ka publikule antakse sõna ning loodetakse leida uusi ja konstruktiivseid ideid, palutakse kõiki teatrihuvilisi eestlasi lahkesti osa võtta. Sisepääs vaba.

Korraldajad: ESTO-80 Teatritoimkond ja Stockholmist Eesti Ühing

Tartu Õpetajate Seminari juubel

Käesoleval aastal täitus 150 aastat Tartu Õpetajate Seminari õpetegevuse alustamisest. Uue seminari asutamise otsus ühes eelarve kinnitamisega tehti küll juba 1820, kuid ei leitud koolile inspektorit (juhatajat), kes eelarve olnud madala töötasu eest oles nõustunud võtma juhataja raske ameti, kuigi peeti aastate jooksul pidevaid läbirääkimisi mitme mehega.

Avatava seminari eelarve summad säilitati ja seetõttu saadi 1825 osta Tartust tolaeagse Riia tän. lõpul ühekorrukseline kivimaja kahe kõrvalhoonega ja suure aia-ga. Samas majas asus hiljem pärast ümber- ja juurdeehitamisi Tartu linna 15. algkool.

Alles kaheksa aastat hiljem saadi seminarile inspektoriks Dietrich Heinrich Jürgenson ja õpetetöö algas kaheksa õpilasega 7. augustil 1828. Inspektor Jürgenson oli eesti päritoluga ja töötas ka Tartu ülikoolis eesti keele lektori-na aastast 1837 kuni oma surman-i 10. augustil 1841.

Seminari oli kahe õppeaastaga internaatkool. Erandjuhtudel võidi kursust pikendada ka kolmele aastale. Vastu võeti kümme õpilast ja ainult poisse. Riik tasus kõik õpilaste elatuskulud ja õpilased einetasid koos seminari inspektori ja tema perekonnaga ühis-ses söögilaas. Seminari õppekeeleks oli saksa keel, eesti keelt õp-pekavas üldse ei esinenud. Semina-ri ülesandeks oli valmistada õpetajaid linnade elementaarkoolidele. Nii algas Tartu Õpetajate Semina-ri õpetegevus 150 aastat tagasi.

Möödunud 150 aasta jooksul on Tartu Õpetajate Seminar üle elanud palju tormiseid aegu ja valitsusvõimude muudatavast muudatusi. Välistele muudatustele on kaasnud rohkesti ka sise-

lisi ümberkujundamisi, kaasa arvatud nime muutusi. Praegu töötab ta Tartu Pedagoogilise Kooli nime all Salme tän. 2 (end. Tartu Kommerts-gümnaasiumi ruumides).

Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus otsustas Tartu Õpetajate Seminari seekordset märkimis-väärset tähtpäeva tähistada pidu-liku kokkutulekuga Stockholmist Eesti Kooli ruumides Svartman-gal. 20-22 (Vanalinnas) laupäe-val, 14. oktoobril kell 15.00.

Kokkutuleku kavas on Herman Rajamaa ettekanne „Otsinguid õpetajate valmistusalal iseseisvas Eestis“, muusikalisi ettekandeid: Sanda Umblia-Rentik (viul), Anne-Mari Asker (laul) ja Senta Mõök-Hallberg (laul), tutvumine kooliruumidega ja koosviibimine pidulauas ühes vaba sõna ja ühis-lauludega.

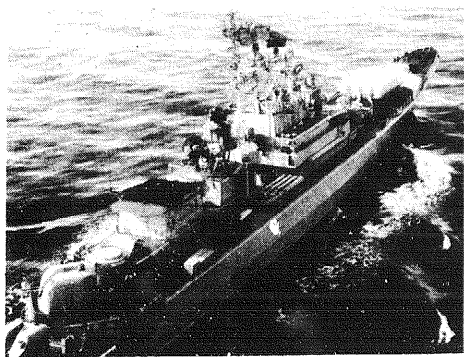
Eesti Õpetajate Keskühingu ju-hatus loodab rohkearvulist osavõtu-tu üle Rootsi. Me pühitseme seekord Tartu Õpetajate Seminari auväärset tähtpäeva, mis niipea ei kordu. Teadaolevalt on see koos-viibimine ainus, mis sel puhul va-bas maailmas korraldatakse. Stok-holmi Eesti Kooli ütleb kõigile kol-leegidele erilisel südamliku tere-tulemast meie kooli ajaloolistesse ruumidesse!

Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus

Tänu

Täna südamest kõiki, kes minu ümmarguse sünnipäeva heaks kor-daminekuks kaasa aitavad. Nii meie keskorganisatsioon, kui ka üksikisikuid, kes rohkete kirja-dega, telegrammidega ja kinkidega ning sületäie roosidega mind ülla-tasid.

Artur Tarmet

Nõukogude kõige moodsamat hävitajat nn. Krivak klassis, näeb vahel ka Läänemerel. See omab raskema relvastuse kui ükski teine hävitajatuüpi sõjalaev maailmas.

Nõukogude sõjaministri abi kinnitab ise:

Eesti, Läti ja Leedu annekteeriti

18. sept. toimus Stokholmis Ikestatute Päeva demonstratsioon. Manifestatsioonist osavõtjad marssisid tõrvikrongikäigus Skeppsholmeni kirikusse. Samal päeval ja ajal külastas rootsi mereväe end. peakorterit Skeppsholmenis Nõukogude sõjaministri abi ja mereväe ülem suuradmiral Sergej Gorškov. Demonstrantide loosungid Balti riikide brutaalset okupeerimist olid seega suunatud õigel ajal, õigel kohal ja õigele mehele.

Suuradmiral ja Nõukogude sõjaministri abi Sergej Gorškov

Admiral Gorškov viibis Rootsis esimest korda. Laiem avalikkus oli külastusest vaevalt teadlik ja ka ajakirjandus kirjutas sellest vähe. Ometi oli siin tegemist ühe Nõukogude mõjukama mehega. Ta ei ole olnud mitte ainult 23 aastat vene merevägede ülem, ta on ka see mees, kes pärast II Maailmasõda teostas Nõukogude hiiglasliku mereväe laiendamise programmi, mille tulemuseks on kolm Nõukogude laevastikku maailmameredel, mis oma löögijõult on juba õige lähedale jõudnud lääne ja eriti USA merejõududele. Gorškov on ka partei keskkomitee liige ja üks peamisi Moskva mõjukaid strateegide, kelle seisukohtadest ja otsustest oluliselt võib oleneda kogu maailma tulevik – kas rahu või laastav sõda.

Gorškovi kaks raamatut

Aga admiral on ka autor. Tema sulest on juba ilmunud kaks kapitaalset teost. Esimene neist kannab tiitlit „Mereväe osa sõjas ja rahus“. See on tõlgitud inglise ja saksa keelde ja lääne strateegide ja sõjalised õppeasutused kasutavad teost juba mõnda aega, kui ühte peamist allikat Nõukogude sõjalise strateegia tundmaõppimisel.

Gorškovi teine teos kannab pealkirja „Riigi sõjajõud“. See on hiljuti ilmunud ka rootsikeelses tõlkes ja kannab pealkirja „Statens Sjömak“. Rootsi mereväestrateeg Karl Erik Westerlund on lugenud mõlemat teost ja avaldab oma seisukohad hiljuti ilmunud artiklites ajalehtedes „Barometern“ ja „Upsala Nya Tidning“. Tema kokkuvõtte nendest kahest teostest on: Neid võiks võrrelda ainult Hitleri „Mein Kampf“ köidetega. Brutalse avameelsusega, arrogantse ülbuse ja hoolimatusega kirjeldatakse siin Nõukogude suurvõimutaotlusi, jätkuvat agressiooni ja militaarset hegemonia soove kogu maailmas.

Nõukogude „Lebensraum“

Westerlundi arvates võib Gorškovi esimest teost võrrelda vaid moodunud lääne koloniaalperioodi mõningate kõige agressiivsemate teostega. Vene ja Nõukogude imperialismi kirjeldatakse siin kui ajaloolist endastmõistetavust. Hitlerlik „hüüraarhimentaliteet“ ja „Lebensraum“ kajastub raamatu igalt leheküljelt. Peatükis „Venemaa vaevamine tee meredele“ kirjeldatakse tsüniliselt avameelsusega imperialistliku Venemaa vallutusi ja agressiooni. „Läbimurre Mustale merele toimus 1695 Asovi vallutamiseks. Viis aastat hiljem lõime kolmikliidu Rootsi vastu. Ingerimaa, Eesti, Liivimaa ja osa Soomest vallutati. 1768–74 võideti türklased ja vallutati alad Bug ja Dnjepril vahel“. Sellises toonis jätkub kogu raamat.

Balti riigid tuli vallutada

Kui Moskva parteijuhid ja propagandistid püüavad maailma veenda Balti riikide „vabatahtlikust liitumisest“ N. Liiduga, „tööraha ülestõusust“ jne., on see admiral Gorškovi jaoks üliühelkohaline loba. Ta konstateerib külmalt ja rahulikult, et „vene sõja-

laevastik pärast Eesti, Läti, Leedu ja Bessaraabia annekteerimist ja liitumist N. Liiduga oluliselt laiendas oma merebaasi ala.“ Gorškovi raamatust selgub ka see, et ainult N. Liidu armee üksinda võitis Hitleri-Saksamaa; samuti kui N. Liit võitis Jaapani. Admiral kirjutab: „Täites oma liidukohustusi Nõukogude armee ja laevastik purustas Kvantungi armee, mis sundis Jaapanit kapitulatsioonile.“ Et ameeriklased vallutasid jaapanlastelt veriste ohvritega Vaiksel ookeanil saar saare järgi, et nad purustasid Jaapani laevastiku ja armee dhurinnakutega ja lõpuks kahe aatomipommiga, see kõik ei tähenda Gorškoviile midagi. Westerlundi arvates on siin tegemist juba täieliku ajaloo võltsimisega.

„Mereväejõud“ Moskva mõistes

Gorškovi teine raamat „Riigi merejõud“ on veelgi avameelsem kirjeldus Moskva tänapäeva agressiivsest strateegiast. Mõiste „merejõud“ tähendab demokraatliku keelepruugi kohaselt riikide sõjalisi jõudusid merel. Gorškovi arvates on see vaid tüüpiline kapitalistlik mõiste vassimine. Laevastik, mereõhuvägi, merekaitseliit, kaubalaevastik, kalalaevastik ja mereuurimine – see kõik moodustab lahutamatu terviku, mille nimeks Gorškovi järgi on „riigi merejõud“. Siin on siis ka otse ametlik ja autoriteetne tõend selle kohta, et Nõukogude kogu kaubalaevastik ja kalalaevastik oma elektrooniliste luureseadeldistega ja varjatud relvastusega on lahutamatu osa Nõukogude mererelvastusest. Gorškovi põhiteesiks on, et Nõukogude Liit „väsimatult peab suurendama oma merejõude“. See avavat tee „sotsialistlike maade majanduslikuks ja poliitiliseks iseseisvumiseks“. See „suurendab N. Liidu rahvusvahelist mainet ja kindlustab edukalt meie välispoliitiliste eesmärkide teostamist“, deklareerib suuradmiral.

Gorškovi teosed on ilmunud Moskva riikliku kirjastuse poolt ja on otse kohustuslik lugemismaterjal kõigile N. Liidu sõjajõududele ja nende õppeasutustele. Westerlundi arvates kajastub neist teostest ka N. Liidu praeguse juhtkonna tõelik pale: siit ei ole midagi hääd oodata ei rahule ega vabale maailmale üldse. Westerlund arvab lõpuks, et Gorškovi teoseid peaks lugema kõik, kes teotsevad välispoliitiliste küsimustega; kõik, kes istuvad vastutavalt sõjalistel ja poliitilistel kohtadel. Küsida võib aga ka: millises suunas jätkub „Venemaa vaevamine tee maailmameredele“? Et see peab jätkuma, selles ei saa olla vähematki kahtlust seel, kes on Gorškovi raamatuid lugenud. Millised riigid ja veed on edaspidi hädaohus? Kas Taani väinad? Või Norra? Või Türgi? Kõigis neis piirkondades on agarlalt liitvõlg Gorškovi „riigi merejõud“ – allveelaevadest kuni kalatraaleriteni.

A.H.

Priidu Puusepp, endine algkooli juhataja Eestis, tähistas oma 75. sünnipäeva 24. sept. s.a. Stokholmis.

Kas Ustinov nõudis manöövreid?

Küsimus Soome valitsusele

Soome maaerakonda esindav rahvasaadik J. Juhani Kortessalmi on esitanud valitsusele küsimuse „Kas N. Liidu kaitseminister on teinud ettepaneku, et Soome ja N. Liit korraldaks ühiseid sõjaväe harjutusi?“.

Küsimuses nõutakse ka valitsuselt selgitust selle suhtes, mida on vastatud, kui ettepanek ühisteks manöövriteks on tõesti tehtud. Suvel käis Soveti kaitseministri, marssal Dmitri Ustinovi juhtimisel erakordselt suur sõjaväeline delegatsioon külskäigul Soomes. Varsti pärast seda külskäiku nõudis Soome stalinistide häälekandja „Tiedonantaja“ ühiseid manöövreid.

Kortessalmi küsis ka seda, kas Soome valitsus kavatseb igas olukorras pidada järsult kinni „Soome erapooletuse poliitikast“.

Kortessalmi küsimuses viidati hiljuti Hollandi suurimas päevalehes, „De Telegraafis“ ilmunud artiklile, kus öeldi, et manöövreid oli nõudnud marssal Ustinov ise ja et seda ei esitatud mitte soovi vaid järsu nõudmise kujul.

On selge, et Soome valitsuse vastust Kortessalmi küsimusele oodatakse põnevusega.

Välisminister Paavo Väyrynen (keskerakond) on juba vastanud Kortessalmi varasemale küsimusele, kas Soome valitsus on võimalik astunud samme venelaste teisitimõttele Juri Orlovi kaitseks. Väyrynen vastas, et Soome valitsusel ei ole kombeks sekkuda üksikutele juhtudel seaduse rakendamise teistel maal. Seda praktilist ei ole põhjust muuta, lisas Väyrynen oma lühikeses vastuses.

Sõjavägede kontaktid tihedamaks

Soome sõjajõudude ülem kindal Lauri Sutela tuli tagasi oma kümnepäevase külskäigul N. Venesse. Ta oli Moskvas kirjutanud alla Soome ja Soveti vahelisele „kavale“ mõlema maa sõjajõudude vaheliste kontaktide arendamiseks. N. Vene poolt kirjutatakse sellele alla peastaabi ülem, marssal Nikolai Ogarkov. Kohal viibis ka kaitseminister Ustinov. Soomlaste poolt rõhutati, et küsimus ei seisne lepingus, vaid kavas kaheks järgneva aastaks. Selle järgi arendatakse sõjajõudude juhtkonna, sõjalaevade, õhujõudude üksuste ja sõjakoolide vahelist vahetust „ning muid vastavaid samme“. Viimase mõiste alla käivad spordimeeskondade ja sõjaväeorkestri kapellmeistrite külskäikude vahetamine.

Samasuguse dokumendi kirjutamisest 1977. a. suvel alla Prantsusmaa ja N. Vene, kuid seda kutsutakse lepinguks.

Seoses Sutela külskäiguga N. Venesse teatati, et järgnevat külastab Inglismaad. Selle külskäigu aeg ei ole veel teada.

Moskvas ei arutatud ühiseid manöövreid

Kui kindral Sutela saabus Moskvast Helsingi raudteejaama, paluti temalt kommentaari teadete kohta, mille järgi N. Vene kaitseminister Ustinov oleval nõudnud ühiseid manöövreid.

Soome sõjajõudude ülem keeldus kommenteerimast seda küsimust põhjusel, et Ustinovi võõrustajaks Soomes ei olnud mitte tema, vaid

kaitseminister Taisto. Tähtkääma (keskerakond). Kuna aga Sutela kohatas Ustinovit nüüd Moskvast, küsiti temalt, kas manöövrid olid nüüd arutamisel. Sutela vastas eitavalt.

Kekkoneni „tähtis reis“ Ida-Karjalasse

Soome president Urho Kekkonen teiti nelja päevase külskäigu Ida-Karjalasse, kus ta külastas tulevast kaevanduslinna Kostamust, Ida-Karjala pealinna Petroskoid ning Kivi muuseumisaart. Tema võõrustajaks oli Soveti peaminister Aleksei Kossõgin, kes tuli Kekkoneniile piirile vastu.

Tutvumine Ida-Karjalaga algas Kostamusest. Varem teatati, et selles soomlase jaoks ehitatavas kaevanduslinnas saab olema 30.000 elaniku. Nüüd aga kavatsetakse juba 50.000 elanikuga linna ehitamist.

Järgmiseks tutvus Kekkonen Petroskoiga, kus ta sai kokku ka kohalike võimudestega. Kui Soome väed sügisel 1941 vabastasid Petroskoi, saatis Kekkonen sinna delegaammi, kus ta rääkis „meie ühistest pealinnast“. Nüüd pani ta pärja Lenini monumendile. Sõja ajal kasutati selle linna kohta Äänislinna nime. Tänapäeval kasutavad soomlased nime Petroskoi ja venelased Petrosavodsk. See oli Kekkoneni esimene külskäik sellesse linna.

Kekkoneni delegatsioon oli kaasas välisminister Paavo Väyrynen (keskerakond), kaubandus- ja tööstusminister Eero Rantala (sotsiaaldemokraat), kohtuminister Paavo Nikula (liberal) ning hulk majandusmehi ja kõrgemaid ametnikke. Erakondade esimeestest oli kaasas ainult kommunistliku partei esimees Aarne Saarinen.

Pärast reisi Kekkonen ütles, et see reis oleval olnud „väga tähtis“. Millisesse tähtsusega seisis, jäi saladuseks. Kahtlemata oli haruldane, et N. Liidu peaministri oli väliskülastega kaasas tervelt neli päeva. On ilmselt, et majandusküsimused olid tähtsal kohal, kuid ka näiteks manöövrivõimused räägiti, on esialgu jäänud teadmatus.

Petroskoi on vana karjala kultuuri keskus, kuid eriti pärast teist maailmasõda ta on tugevasti venestunud ja karjala ning soome keelt kuuleb seal harva.

Toetusriektor H. Jänese mälestusfondist

Sooviavaldused toetuse saamiseks „Rektor Henno Harald Jänese nimelise Mälestusfondist“ palutakse sisse anda hiljemalt 20. novembriks s.a. fondi nimele aadressil: Eesti Keele ja Kirjanduse Instituut, Tuleg. 20, 113 53 Stokholm. Avaldus tuleb esitada vastaval blanketil, mida on võimalik tellida samal aadressil või tel. 08/15 01 60/1338.

Põhikirja järgi võivad toetust saada üksikisikud, eeskätt eesti noored, kuid ka asutused ja organisatsioonid, kes õpivad või uurivad eestiainelisi teadusi või on teisi tegevad eesti kultuuri alal.

Sotsiaaldemokraatide parteikongressilt. Vasakult dr. Bruno Kalniņš, Läti Sotsiaaldemokraatliku partei ja Kesk- ja Ida-Euroopa Ühiooni esimees, Eesti Sotsialistliku partei esimees Joh. Mikkelsen ja Soome Sotsiaaldemokraatliku partei abiesimees ja sotsiaalminister Pirkko Työläjärv.

Sotsiaaldemokraatide parteikongress

Sisserändajate küsimused tulipunktis

Rootsi sotsiaaldemokraatliku töölispartei 27. korraline kongress peeti Stokholmis 23.–30. septembrini 1978.a., millest 350 saadikut, üle 400 ajakirjaniku, raadio ja TV esindaja, üle saja 45 vennasparteide ja vabadusliikumiste esindajat osa võtsid. Väliskülaliste hulgas olid sotsialistliku internatsiooni esimees Willy Brandt, norra peaminister Odvar Nordli, taani peaminister Anker Jørgensen, austria kantsler Bruno Kreisky, soome sotsiaaldemokraatliku partei abiesimees sotsiaalminister Pirkko Työläjärv, hispaania sd. partei juht Felipe Gonzales ja portugali partei juht Mario Soares, läti sotsiaaldemokraatliku partei ja Kesk- ja Ida-Euroopa Sotsialistliku Ühiooni esimees Bruno Kalniņš ja eesti sotsialistliku partei esimees Johannes Mikkelsen.

Kongress oli stardipauk 1979. a. toimumateks riigipäeva valimisteks. 80 tunnilise tööajaga jooksul, kuusjärele istungid kestsid hiliste öötundideni, võeti läbi kõik tähtsamad majanduslikud ja poliitilised küsimused. Kongressi otsuste kogummas on alternatiiviks praeguse kodanliku valitsuse poliitika. Punase niidina läbistas kongressi tööd ja sõnavõtte nõue plaanikindla majandusliku juhtimise järele täistööloa kindlustamiseks. Majanduslikud raskused pole kergesti kõrvaldatavad ja just seepärast tuleb koondada kõiki tootvaid varusid teovõimeise valitsuse juhtimisel.

Kongress oli haruldastel üksmeelne ja partei juhatus poolt esitatud aruannetele ja ettepanekutele tehti asjalikke täiendustepanekuid. Kodanlike lehtede ja ringkondade poolt ennustatud lõhenemisele vastupidiselt esines üksmeel raskuste võitmiseks. Isegi paljukirjutatud ettevõtte fondide küsimuses saavutati üksmeel ja tunnustati vajadust selle küsimuse põhjalikuks ettevalmistamiseks järgmiseks kongressiks 1981. a. Partei juhatuses südamik - täitevkomitee valiti ühel häälel tagasi: Esimees Olof Palme, sekretär Sten Andersson, liikmed Gunnar Sträng, Gunnar Nilsson (LO), Gertrud Sigurdson, Ingvar Carlsson ja Kurt Ward, kuna kõik teised kandidaadid esitatute kasuks loobusid. Partei juhatuses valiti 10 naisliiget senise kahe asemel. Kongressi saadikuistki olid 117 naised, kes kongressil agarasti esinesid.

Esmakordselt partei kongresside ajaloos pühendati nii rohkesti aega ja tähelepanu sisserändajate küsimusele. Partei juhatus poolt oli esitatud kongressile 60 leheküljeline trükitud aruanne - „Võrdlus, valikuvabadus, koostöö”. Selle koostamisel esitasid ka eesti sotsialistliku partei esindajad oma seisukohti, millest mitmedki aruandes peegelduvad.

Välismaalaste omistatud tähelepanu on kõigiti põhjendatud, sest Rootsis on 300.000 inimest välismaise päritoluga. 300.000 on saanud rootsi kodakondsuse ja 425.000 välismaalast töötavad praegu Rootsis. Seega kokku üle ühe miljoni inimese ja see arv kasvab veelgi. Teiseks on ka parteis välismaise päritoluga liikmete arv tunduvalt kasvanud. Soomlased on asutanud juba umbes 90 parteiühingut. Nende jaoks on rakendatud ametisse partei juhatuses oma ombudsman ja kord kuus antakse välja isegi soomekeelset kuukirja „Demokraati”.

Vähemusküsimuste kohta esines kongressil juba esimesel päeval aruandega partei juhatus ja sisserändajate ameti juhatusse liige Olle Göransson. Aruandele järgnesid elavad sõnavõtted kahe tunni kestel, kus üldiselt tunnustati aruannet vastuvõetavaks. Selle programmi põhimõtteid on juba varem „Teataja” veergudel selgitatud. Ühenduses kongressil esitatud mõtetega on põhjust tulevikus nende juure veel tagasi tulla.

Eriisli tähelepanu pühendati vähemuste lastele ja noortele, et neist ei kasvaks pooltummad noor-

red, kes ei valda enam ühti oma ega rootsi keelt. Siinjuures arvestati tugevasti seniseid kodukeele õpetamise puudusi. Eelkooli eeliste õpetus peab algama juba 4 aastast.

Edasi nõuti suuremat toetust sisserändajate organisatsioonidele, nende kultuurilisele tegevusele, kirjandusele, samuti õiglasemat toetust jaotamist vähemuste ajakirjandusele, et suuremad ja majanduslikult tugevamad lehed ei võistleks väiksemaid surnuks. Enam saateid raadios ja TV-s nõuti vähemuste rahvaste keeltes ning toetust nende teatritele kultuurilisele omapärase sililamisel.

Majanduslikult rasketel aegadel esinevad väärarusaamad vähemuste kohta ja isegi välismaalaste vihkamine. Partei peab vajalikuks arendada ulatuslikku selgitustööd rasvaste vihkamise vältimiseks.

Senist iganenud välismaalaste seadust tuleb lihtsustada ja uuendada. Suuremeelset põgenike poliitikat tuleb jätkata uute poliitiliste põgenike vastuvõtmiseks diktatuurimaadest.

Senised kogemused omavalitsuse valimistel hääleõiguse andmiseks sisserändajatele näitavad, kui õige ja vajaline see reform oli. Rootsi on ainuke maa maailmas, kus selline reform on teostatud. Peale selle tuleb teostada uurimus vähemuste poliitiliste õiguste laiendamiseks ka riigipäeva valimistel nii valimisõiguse kui ka valitavuse küsimuse selgitamiseks. Kui partei jälgi valitsusvõimu saavutab, tahetakse seda kava teostada.

ESTO-80 ettevalmistuse järele täies hoos

Sügis on saabunud ja ESTO-80 organid peale suvevaheaega taas tegevust alustanud. Pidustusteni on jäänud veel ainult 21 kuud ja sellepärast aeg täie tõsidusega praktilisele tööle asuda. Stokholmi linnavalitsusega toimus kokkusaamine vajalike ruumide asjus ja järgmine läbirääkimine leiab aset 2. okt. Ruume on vaja Kultuurihoones näituste ja ettekannete jaoks, teatrit, jäästaadioni, Stadhuseti saale balliks, näitusehale laulupeoks ja rahvapeoks, kontserdiruume jne.

Laulupeo noodiraamat on trükitud ja saadetakse lähemal ajal välja neile kooridele, kes osa võtavad laulupeost. Raamatu maht on 120 ltk. ja see sisaldab ka uusi laule - muide kodumaal loodud laule tekstidele, mida seal ei saaks avaldada. Kõigile kolmele kooriliigile on ESTO-80 puhuks loodud uus laul. Autoreiks on: segakooridele Kalju Raid, meeskooridele Eduard Tubin ja naiskooridele Toomas Tuulise.

Eestirootslased võtavad aktiivselt osa peamiste tööst. Eesti-saksasid on kaasatud ESTO-80 pikaajalise ja nende keskorganisatsioon, Deutsch-Baltische Landsmannschaft poolt Saksamaal, on nüüd peakoormiteele teatatud, et sealt saadetakse ametlik delegatsioon. Balti Seltsi peasekretär Adam Grünbaum viibis suvel

Stokholmis, kus tal oli kokkusaamine peakoormite sekretäri Alfred Põldmaga. Arutati võimalusi eesti sakslaste aktiivsest osavõtvast raamatunäituse, muusika, kiriku vm. alal.

Huvi on näidanud end. Balti Rügemendi esindajad osavõttuks sõjameeste üritustest. Balti Rügement teatavasti kuulus Vabadussõjas Eesti vägede koosseisu. Sõjaveteraanide toimikonna loomiseks ja ürituste korraldamiseks on andnud oma nõusoleku lipn. agr. Valter Soo, kes ettevalmistustega on alustanud.

20. okt. s.a. korraldab peakoormite ühissõidu Ahvenamaale. On mõeldud, et laeval toimuksid mitmed koosolekud kuid ka seltskondlik koosviibimine mõttevahetuseks ja üksteisega lähemalt tutvumiseks.

Eesti Agronoomide Selts Eesti Komitee liikmeks

Eesti Komitee jagas toetusi

Eesti Komitee juhatus võttis oma liikmesorganisatsiooniks vastu Eesti Agronoomide Seltsi vastavalt Seltsi peakoosoleku poolt otsustatud soovivaldusele.

Sisserännuameti poolt Eesti Komiteele määratud tegevustoetuse summadest määras Komitee juhatus teistele keskketale organisatsioonidele toetust järgmiselt: Eesti Rahvusnõukogu - 42.000 kr., Eesti Rahvusfond - 21.000 kr., Eesti Kultuuri Koondis - 11.000 kr., Eesti Teaduslik Selts - 5.000 kr., Balti Arhiiv - 20.000 kr., Balti Instituut - 20.000 kr., E. Keele ja Kirjanduse Instituut - 1.000 kr., Eesti Teaduslik Instituut - 1.000 kr., Vabade Eestlaste Põllumajandusliit - 1.000 kr., Eesti Agronoomide Selts - 1.000 kr., E. Gümnaasiumiõpetajate Ühing - 1.000 kr., E. Kaubalaeva Juhtkonna Ühing - 750 kr., ESTO-80 Peakoormite - 2.000 kr., Eesti Komitee Göteborgi osakond - 1.250 kr., Eesti Komitee Naiskõrre - 2.000 kr., kokku 130.000 kr.

Edasi otsustas Komitee juhatus „Sõnumite” toimetustliikmeks valida Richard Norvelli Heinrich Marki asemele, kes sellelt kohalt tagasi astus töörohkeuse tõttu.

Eesti Komitee esindajaks „Teataja” toimetuskolleegiumi valiti Andres Käär ja Komitee esindajaks Stokholmi Eesti Altkooli Hoolekogu valiti Ivar Paljak.

Juriidilise komisjoni koosseisu valiti juurde Jaan Vilval Arved

Röõbiti parteiga tegutseb ka eriline programmikomitee ametiühingute keskkliidu (LO) juures, kes omistab suuremat tähelepanu just ametiühingulisele tegevusele sisserändajate juures ja nende tööning sotsiaalkindlustuse õiguste käsitlemisele.

Johannes Mikkelsen

Rossmanni asemele, kes on ära ühtlased terviselik põhjustel. Seega on juriidilise komisjoni koosseis järgmine: Elmar Andersson (esimees), Juhan Raud, Arved Ruusa ja Jaan Vilval.

Tähtis teatada et „on eestlane“

Vladimir Käo, seni nn. Ministrite Nõukogu esimehe (peaministri) üks asetäitjaid, nimetati partei Keskkomitee sekretäriks ja partei kõrgeima instantsi, Parteibüroo, liikmeks.

Pagulaste valgustamiseks väljaantav ajaleht „Kodumaa” pidas vajalikuks teatada, et „ta on eestlane” (Kodumaa nr. 36). Nagu vääraks äramärkimist, et ka eestlane teeb karjääri parteiliini pidi.

Ministrite Nõukogu esimehe uueks asetäitjaks nimetati Anatoli Ivanovitš Tregubov, lisamatagi selge, mis rahvusest. Muide, tema nimetamiseks Käo asemele „Kodumaa” ei teatanud üldse oma lugejatele seoses viimase ümberpaigutamisega.

Rohkem vene õppekeelt

Tartus möödunud kevadel 8 kooliklassi lõpetanuist tuli üks kolmandik vene õppekeelele koolilast, teatatakse ajaleht „Nõukogude Õpetaja”. Neil olevat raskusi õppida kutses koos keskkaridusega (mis nüüd on kohustuslik ja mida saab omandada ka kutsekoolides). Tartus olevat selleks võimalus ainult ühes kutsekoolis, kus on vene õppekeelele treialite grupp ja sellesse mahub vaid parkümmend õpilast. Leht leiab, et on kohe vaja avada ka tütarlastele vene õppekeelele rühmi kutsekoolides.

Kultuur ja kriitika

Ekskursioon tundmatusse

August Mälk: Projekt Victoria. Kuus lugu tuntu ja tundmatu vahemailt. EKKO. Lund 1978. 240 lk.

August Mälk on lahkunud oma tuntud ajalisruumiliselt aluselt – maalt ja rannast ning läinud seiklema tundmatutele aladele. Nii ajas kui ruumis. Hüpanud mõned aastakümned edasi ja siirdunud pealegi rahvusvahelisse miljösse. Otse science fictioniks seda ei saa nimetada – science ei mängi ju päriselt otsustavat osa neis lugudes ja fiction on ju igasugune ilukirjandus.

Näib, et Mälk otsib inimest – ka sääl „tuntu ja tundmatu vahemailt“. Ja ta on võrdlemisi pessimistlik, sest inimene ei näi kuigi palju muutuvat. See tähendab, et ta on ka tulevikus ikkagi lühinägelik, egoistlik ja peale selle veel üsna üksiklane. Enne kõike – seda on eriti rõhutatud – pole ta küps kasutama neid tehnilisi vahendeid, mis ta käte on saanud. Eetiline ja emotsionaalne küpsus on kaugeal taga tehnilis-teaduslikust küpsusest. Ja see on muduigi väga ohtlik, nii inimesele endale kui kogu inimkonnale.

Päratu suur projekt ookeanide ühendamiseks nurjub, sest keegi ei ole suutnud kõike ette näha. Õnnes-tunud eksperimendi asemel tuleb katastroof. Ja suure projekti autor on ikkagi ainult inimene. Kui tema projektist midagi järele ei jää – siis ta veel sündimatu laps kindlasti.

Inimesed võivad saada saatustlike ühendusi teel, mis teistele jääb saladuslikuks. Nad võivad koguni kaduda ja heal juhul tagasi ilמודa. Aga nendes võimetes pole midagi trööstivat nende elukaaslastele, pigemini hirmu ja ohtu. Ei kao üksi mälū, vaid kaob inimene tervenisti. Ja teine on ikkagi üksi ...

Sügavkülmutada ei saa üksnes toitu, vaid tulevikus ka haigeid inimesi. Katsuda sel teel pikendada elu – või varastada lisaks elupäevi. Aga „Üllesulanu“ satub olukorda, kus oli kunagi rahvamaajasutuskangelane (Rip van Vinkle või mõni teine), kes tegi pika reisi Ära-maale ja naasis tundmatusse maailma, hoopis võrrasse ühiskonda ja võrraste inimeste keskele. Ja ta ei pääsenud lõpuks ka surmast mõõda.

Teisi inimesi, terveid hulki mõjutada on tahtnud ju väga paljud maailma ajaloo. Sõjapealikud, riigimehed, prohvetid, usujuhtajad. Keemiliste, füüsiliste vahenditega, sugereerimise näol. Aga seegi on kahe teraga relv. Eksperiment nagu kahe ookeani ühendamine, mis võib põhjenda katsetaja enda – ja inimhulkade vastu. Kurjad võimud voi-

vad taolist võimalust hoopis kurjasti kasutada.

Suure ja ootamatu katastroofi puhul muutuvad inimsuhted. Muutuvad ennekõike primitiivsuse poole. Sõna heas ja halvast mõttes. Viha võib plahvatada roimaks, aga armastus võib ärgata ootamatus situatsioonis, see heldumus võib tärgeta hoopis tundmatu olendi vastu.

Marsi-inimesed on ammu tuntud teema fantaasiarikastele lugudele. Peaksid aga olema kaotanud oma usutatavuse pärast seda, kui teadlased on kindlaks teinud, et Marsil on elu võimatu.

Teisel planeedil olendi toob oma loosse ka Mälk. Ja teeb seda tavaliselt pisut erinevalt. Tema võõras olend pole mingil viisil ohtlik ega agressiivne. Ta kannatab pigemini Maa-elanike agressiivsuse ja mitte-mõistmise all. Ja ta on pärit enamarenenud ühiskonnast mitte sõna tehnilises vaid pigemini emotsionaalses ja eetilises mõttes. Peategelane märkab kokkupuutel selle olendiga, kui võrd arenematus ja primitiivsused ollakse tema ümbruskonnas ja kogu meie planeedil. Ja temas tekib igatsus siit ära pääseda – mingi täiuslikuma poole. Mis on ju inimese ja inimkonna igivana igatsus, siin erivormis kirja pandud.

„Kõigi märkide järgi oli aatomisse kätketud ürgiõu avastamine enne-aegne. See oli suur saavutus, kuid te olete nüüd ise sellest enam hädas kui õnnelikud. Olete oma siseoleku poolt kindlustatud ja segaduses ...“

Ar-gi

Andrus Saareste

„Eesti Keele Mõistelise Sõnaraamatu“ Indeks

Ilmub trükitist aastavahetusel 1978/1979, koostatud ja kirjatatud Uppala Ülikooli Soome-Ugri Keele Instituutsiooni poolt.

Sisaldab EKMS-is toodud eesti-ja prantsuskeelseid sõnad ning kõik indeksis kasutamiseks vajalikud juhendid. Kokku umbes 600 kolmeveerulist lehekülge.

Raamat ilmub ainult kalingurkõites.

Soodustatud ette tellimise hind kuni 31. okt. 1978 on Rootsis 90,- krooni, Välismaale 95,- krooni.

Raamatu saatetkulud on antud hinnas juba arvestatud, ja eeltellijale saadetakse see ilmunisel tasuta kätte.

Eeltellimisi ei registreerita telefoni teel. samuti ei võeta vastu tellimisi postilunaga väljasaatmiseks. Eeltellijaks registreerimisel toimida järgmiselt: hiljemalt 31. okt. 1978 tasuda meie postižirole number 18 54 25 6 Kr. 90,-, välismaale Kr. 95,-, talongile märkida „Saareste Indeks“, soovitud eksemplaride arv, tellija nimi ja aadress.

Igale tellijale saadetakse isiklik tellimist tõestav kvitтинг meie postižirole tehtud sissemaksu järgi.

Endel Kõksi guašmaalide näitus

Äsja pealinna asunul on sääl palju uudistada. Muuseumis avaneb võimalus tutvuda eesti kunstnike töödega aeg-ajalt korraldatavil vähem või rohkem ulatuslikel näituseil Eesti Majas. Välis-Eestis või ka mõnes galeriis. Väljaspool pealinna on seesugused võimalused kasinad või puuduvad täiesti. Juhuslikult võib üht-teist näha erakodudes, aga sporaadilised punktutvused ei anna kunagi ülevaadet kunstniku laadist ega pürgimustest, ennemini dokumenteerivad need kunstiõõ omaniku maitset.

Niisiis läksin Endel Kõksi vastavat guašmaalide näitusele „Välis-Eestis“ uudishimulikult ja võrdlemisi harjumatu silmadega. Guaš on muide eriline läbipaistmatu vesivärv ja sellele vastav tehnik.

Välja on pandud 12 ligilähedast sarnaseformaadilist, umbes 72x52 cm suurust tööd aastaist 1968 kuni 1977 – paras hulk selleks, et suuta süveneda igaühte neist nürimisest kartmata. Formaadi ühtlus tagab rahuliku üldmulje üksiktoode osalt erinevale karakterile vaatamata.

Guašitehnikat kasutatakse tänapäeval enamasti teatridekoratsiooni- ja plakatiite maalimise- ja väga õieti jätab suures osas Kõksi seekordseid pilte esimesel pilgul plakatlik-afšiliku mulje.

Ühest küljest: teatavasti tõstis prantsuse kunstnik Henri de Toulouse-Lautrec mõõdund sajandi lõpupoole afši kunstilisele tasemele. Teistest küljest on eriti viimasel ajal massipaljudatud dekoratiivne afš peamiselt noortes kodudes hakanud asendama kunstilist pilti. Järgelikult võiks ehk Kõksi kõnealuste maalide plakatlikku iseloomu vaadelda kahe nähtuse koosmõjuna: kunstilise pilti mõnevõrdse afšiliku iseloomuga.

Peale värvitehnika valiku on olnud toet mainitud afšiliku karakter esma-joones kompositsioonide rõhutatud tasapinnalusest. Samal maalil esineb mitmete erinevate tekstuuride ja erinevate värvikombinatsioonidega

tasapinnalisi elemente, mis takistavad sügavusmulje teket, samaaegselt aga edendavad mustrite vahelist pinget ja pakuvad äärmiselt mitme-palget värvirõõmu, selle läbi pildi põnevust suurendades. Nii näiteks töötab kunstnik „Kreeka motiivis“ ruumilise efekti tekkimisele vastu, keskset naisfiguuri kreeka rahvusvärvilise sirgjoonelise vöödistusega tasapinnale „kinni liitsedes“.

Afšitehnikat – või ka kollaaži – meenutab on samuti pildi sisule vihjavate tekstifragmentide kompositsiooni paigutamine (*Directline ... The New York Times ... what in the world ... Looking from Inside Out*).

Maalide teemad pärinevad peamiselt reisidelt kaugele, eksootilistele maadele.

Kaks Mehhiko-ainelist kompositsiooni kangastavad säälseid elamusid sümboliseerivalt rikkaks visuaalseks-tunnetuslikuks kommunikatsiooni. Juba tiitid – „Huitsiopolihl“ – omavad võõrapärase kõla ja tundmatu tähenduse müstilist mõju. Kompositsioonid ise, dekoratiivsed juba pinna jaotuse ja rohke küllastatud värvi poolest, sisaldavad mõlemad sünge, vaikiva indiaanlase pea rituaalses peaes. See profiil on meile juba noorpõlvest tuntud „Nahksuka juttude“ kaudu – üks selle aja vastuvaidlematu, üllaid kangelaasi.

Peache aga viib mõtted äkki kaugele Egiptusesse – kas polnud vaaraodil kuidagi sarnased peakatted? Siis läheb mõte edasi püramiidide manū – eks olnud Mehhikogi muinasmonumentaalsiks tempelpüramiid, kummagiti trepppüramiid, nagu Egiptuse vanim: on's siin tege- mist banaalse paralleelseusega või on tõesti mingi varajane kontakt ja sel- lest johtuv mõjustus mõeldav? Kummaski maalil paelub kettamotiiv, „Atsteegikalendris“ on see küll vist elustaja-päikeses sümbol, „Huitsiopolihl“ aga ilmneb see mulle kuuna – kripsuga pooleks jaotatud maapoleks maapoleks varjupool-

Uut lisa Aino Kallase päeraraamatule

Soome kirjastus „Otava“ on Aino Kallase 100-a. juubeli puhul andnud välja tema päeraraamatu uue täien- datud väljaandena ning adjunktpro- fessor Kai Laitineni teose „Aino Kallaksen maailmaa“, mis sisaldab kuus uurimust Aino Kallase kohta.

Aino Kallase päeraraamatu aas- tatest 1897–1931 ilmusid Soomes aastatel 1952–56 viies osas kujul, mille kirjanik oli ise kiitnud heaks ja viimistlenud. Nüüd avaldatud kaheosalises väljandes ei ole võetud sisse ühtki kohta, mida Kallase ise ei olnud heaks kiitnud. Kuid päeraraa- matuid on täiendatud seitsme järele- jäatud katkega ning viie peatükiga ta mälestustest. Kõik uued katked on pärit Soome Kirjanduse Seltsi kir- jandusarhiivist. Sissejuhatusse ja märkused päeraraamatu uuele välja- andele on kirjutanud K. Laitinen.

A. A. Entson suri 13. sept. Möln- dala. Ta oli sünd. 31. aug. 1885 Selis- tes.

Joosep Puss suri 10. sept. Nackas. Ta oli sünd. 10. mail 1898.

Bernhard Niisalu suri 14. sept. Katrineholmis. Ta oli sünd. 4. sept. 1899 Päriseal.

seks osaks – nii nagu me teame kuu olevat, mitte nii nagu me tegelikult näeme. Seegi kujutamisiivis on omane just antiiksele Egiptusele teiste vanade kultuuride seas.

„Venezia“ – kauge ja eksootiline seegi oma viirastuslikus kauniduses, on nähtud naise kuhu läbi, kes esineb tolle renessanssilinna ja akvamarin- se kanaliteve taustal, nii et lainjad vesijooned looklevad üle keha seda jälle tasapinnale surudes.

Tänapäeva naine kahes variatsioo- nis on teemaks kahele maalingule, millest „Naine hõbedaga“ elab peam- iselt tagapõhja roosadel, punaka- tel, hõbedastel toonidel tasakaalusta- tud hõljuva sinkja mustrilooriga. Joonistuslikult esiletõdud pea mõjub sabloonsena – kas kavatsusli- kult? „Naine kullaga“ seavastu pal- jastab sisemise hõõguse taustal vä- levaid sooni, närve.

Naise pea motiivi varieeritakse veel New York'i teemalises „Lo- king from Inside Out“. Selgejooneli- ne noor frontaalselt vaatav nägu, kõrval tuhmim, kulunum, kagu- nudpilguisem – paigast, mis on üks maailma tsentrumide. Siis esinevad kaks Kõksi peamotiivi just praegu (nagu mulle näib) – naine ja eksooti- line ümbrus – koos.

„Negeve kõrbe“ representeerib aga mees, tume kitsas nägu eestva- tes ja kõrvalt korraga pildi kes- punktis, teisel siiski teine burnus ja teine habe. Kujutusviis ei ole siin enam rõhutatult dekoratiivne ja afšilik, vaid rohkem tegelikkust kir- jeldav ja värvilt tagasihoidlikult liivkollane, sinakas, pruun ja hall.

Lihtsal viisil kirjeldav-jutustav on steen New Yorki Greenwich-Villa- gese tänavale välja riputatud maalide ja nende vaatlejatega. See maal on näitus realistlikum.

Vastupidi vähim realistlik, aga omamoodi paeluvaim on maal nimega „Aeg“. Mis on aeg? Kui me tahame seda kuidagi teistmoodi, kui matemaatilis-füüsikalisel kujutada, siis pole see üheselt mõeldav. Kõks annab meile võimaluse visuaalseks- intuitiivseks elumuseks iseenesest küllalt lihtsasti kirjeldatavate vormi- de ning küllalt selgesti loetletavate värvide hahkjas, punalillas ja sinilil- las võluvas koosmõjus.

M. M.

Eesti Teaduslik Instituut jäädvustab eesti teadlaste panuse

Eesti uuema ajaloo kestel on meie haritlased korduvalt olnud sunnitud otsima varju võõraste, maavälislaste eest väljaspool kodumaad. Kunagi ei ole meid aga võõrsil viibinud nii suurel hulgal ja nii kaua nagu just nüüd.

Prof. Gustav Ränk

Enne teist Vene okupatsiooni 1944 õnnestus paljudel leida varjupaika vabas maailmas. Venelased ja nende käealused kutsuvad meid meelsasti emigrantideks, mis peaks ju eeldama sidemete lõplikku katkestamist kodumaaga ja eestlusega üldse. Küllap leidub hälbunudki meie hulgas, kuid valdavam osa seisab seal, kus ta seisib kodumaa lähkudes. Halvemad on lood omavaheliste kontaktidega, mis on ühistunde esmaske eelduseks. Olenev hajatutud üle laia maailma, teame üksteisest vähe.

Mis puutub eriti teadlastesse, kellel siin on juttu, siis on kontaktide otsimine nende vahel eriliselt tähtsusega. Ilma nendeta hajuks tuljusesse kogu see väljaks teaduslik töö, mis igauks omaette aastakümnete kestel on teinud. Sellest tööst teab ehk välimailma rohkem kui meie ise, sest takistama pole olnud siin kitsad keelepiirid. Väikese endaupitamisega võiksime isegi öelda, et teaduste alal oleme kodumaa kaotuse hinnaga muutunud üheks maailma „suurvõimuks”, kui seda suurt mõõta meie arvulise väikisusega. Eestluse ajaloo on see ainulaadne juhus, mis nõuab igakülgselt dokumenteerimist, kuini me end veel eestlastena tunneme. Ülim aeg on koguda ja kirja panna täpsed andmed selle töö tegijate ja nende saavutuste kohta.

Seda ülesannet ei saa täita ainult pealiskaudsed kirjeldused, mis libisevad üle üksikasjadest ja kergesti ununevad. Meie saavutused nõuavad konkreetsemat jäädvustamist tulevastele põlvkondadele, üheks peatükiks Eesti kultuuriajaloo. Selles suunas on tehtudki mõningaid algatusi, mille loendamise viiks üle selle sõnavõtu piiride.

Märgitagu ainult teaduslikke seltse, arhiive ja raamatukogusid, mille hulgas ühemehe-ettevõtte Austraalias, Hugo Salasoo Eesti Arhiiv, kõige tähtsamana silma paistab. Konkreetsemalt tahaks siin puudutada EESTI TEADUSLIKU INSTITUUDI üritusi, mida ma kõige paremini tunnen.

Esimeseks sammuks oli siin ligemale kümne aastat tagasi raja-

tud bibliograafiline seeria FOLIA BIBLIOGRAPHICA, mõeldud laias maailmas teotsevate eesti teadlaste tööde fikseerimiseks, vaatamata sellele, kas need tööd mingil viisil puudutavad Eestit või mitte. Seeria, mis senini on harranud ainult humanitaarteadusi kaasaarvatud juura, haarab 6 erialalist vihu, milledest mõni on juba lõplikult välja jagatud või müüdnud. Seeria, millele oleks mõeldav lisa ka loodusteaduste alalt kui leiduks tegijaid, ilmub ingliskeelse sissejuhatuse ja tõlgetega, minnes seega rahvusvahelisele raamatuturule. Selle tõttu on nõudmine FOLIA vihkude järele olnud ootamatult elav. Kurioosse ajaloolise faktina olgu jäädvustatud seegi tõik, et Kodu-Eesti keskraamatukogude tellimused sellele seeriale on vähemalt veel mõni aasta tagasi piiril rekvireeritud, nagu teatab meile Rootsi Postivalitsuse teadaanne ühel juhul.

Järjest tõusvad trükkikulud on nõudnud Instituudil suuri pingutusi alles Rootsi kultuurifondi- de appidele viimaste vihkude puhul on seda mure leevendanud.

Bibliograafiate publitseerimine on kergetaun päevakorra le te nõude: ülevaate saamise võõrsil töötavaist eesti teadlastest. Täpsemalt öeldes, vajame täpselt eesti teadlaste nimekirja, nii bibliograafilise tegevuse jätkamiseks ja täiendamiseks, kui ka kontaktideks muudes suhetes. Kui me seda praegu ei tee, kus veel vähemalt valdav enamus tunneb end veel eestlasena, siis oleme teinud oma kultuuriajaloole andeksandmatu karuteene.

Vastav aktsioon käib juba möödunud kevadest alates. Terve hulk meile eksiit teadlastest on saanud suve jooksul isikliku küsimuslehe tähtajaga 1. september. Vastuseidki on juba saanud, kuid nende vahele ka järeleparimisi neilt, kelleni see küsimusleht senini pole jõudnud. Töö sel alal on olnud lohtu ja abimehi vähe. Ainuüksi aadresside väljaotsimine on olnud mehetöö. Kuna vastata kõigile järeleparimistele on võimatu, siis olgu märgitud, et kedagi pole unustatud, kelle aadress ainult on olemas. Täiesti ootamatult etteveerenud takistuste tõttu on saamine paljudele ainult viibinud.

Kuna kõiki leida on ilmselt võimatu, siis oleks Instituut tänulik, kui mõni „kadunud poeg” ise võtaks vaevaks endast teatada ja nõuda vastavat ankeetlehte. Ka see on võimalik, et kohe teatakse oma nimi, aadress, sünnikoht, haridusekäik, positsioon ja teaduslik toodang enne ja praegu oma erialal. Tänuil ollakse ka viidete eest kolleegidele ja elust-lahkunute omastele, et saada lahkunute kohta andmeid nende kaudu.

Kuna hiljuti vilksatas sõnum ajakirjanduses vastava ürituse kohta Ameerikas (Voldemar Kõiv), siis olgu veel märgitud, et ETI üritus on palju piiratum sellest. Meie

USA ühe osariigi kirev rahvastik Eestlased selles pildis

PÕHJA AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE 200 aasta juubeli tähistamise komisjon New Jersey osariigis andis välja koguka ülevaate elanikkonna koosseisust rahvuste järgi selle 20.300 rkm suurusel pindalal 7.168.000 inimesega. „See (raamat) jäädvustab 200-aasta juubeli tähistamise ja meenutab ühtlasi panust, mis etnilised grupid on andnud meie riigile”, öeldakse saatesõnas.

Autoriteks on New Jersey's kodupaiga leidnud 31 rahvusgruupi esindajad, ameerika indiaanlastest kuni ukrainlasteni, kes kirjutavad oma päris kodu ajaloo, etnilisest kuuluvusest, kohanemisraskustest uue elu alustamisel võõrsil, oma rahvuskultuuri viljelemisest, koondumisest oma kiriku ja organisatsioonide ümber jm. Sellastel muustrist langevad välja mitu ainalased, New Jersey on nende päris kodu.

Mõned autoritest on kasutanud võimalust jutustada New Jersey osariigi najal kogu oma rahvusgruupist USA's, teised on piirunud ainult ühe geograafilise alaga. Ühed tõstavad välja oma elulaadi erinevusi – rahvatantsu, laulu, pidustusi, riietust, ka toitu, teised koondavad enam tähelepanu elujärje loomisele võõrsil, oma etnilise kultuuri edasiarendamisele, ka emigreerimise põhjustele ja oma mahajäetud kodumaa praegusele olukorrale – seda teevad eeskätt poliitilised põgenikud Euroopast. Kuid vaatamata sellele ja mõnele muule ebaühtlusele ainese esitamise proportsioonides, mis on arusaadav nii suure hulga ja erineva temperamendiga autorite juures, annab raamat kergelt loetavas laadis piltliku ülevaate ühe osariigi elanikkonna koosseisust. See on ühtlasi näide kogu USA kirevast rahvastikust.

Eesti osa autoriteks on Volde-mar Kõiv ja Virve Puuström. Esimene USA'sse läinud 1951. aastal, teine varem sisse rännanud perekonnast (sünd. New Yorgis 1934). Sissejuhatused on kontsentreeritud andmed Eesti kaugemast ajaloo, iseseisvusajast, nõukogude võimu alla sattumisest ja selle tagajärjedest, m.s. ka rahvastiku koosseisu muutumisest (68,2 % eestlast, varem 88,2 % asemel. Autoritel on olnud kasutada 1973. a. andmed, viimase 5 aastat

oleme huvitatud ainult uurijaist, eeskätt teaduslike institutsioonide juures, kui ka neist eraõpetlastest, kes on avaldanud teadusmaailmas tunnustamisväärseid töid. Arvesse tulevad muidugi ka teaduslikud teened Eestis, enne maalt lahkumist. Puht kutsealalisi teadlasi, kellel niisugused teened puuduvad, nagu näit. advokaadid, praktiseerivad arstid, agronomid jne. ei mahu meie piiratud programmi.

Sellest oli meil plaane tehes kahju, kuid nüüd kuulame oma rõõmuks, et viimaks nimetatud kategooria on juba Voldemar Kõivu nimekirjas arvele võetud. Nii siis täiendavad meie nimekirjad üks-teiend.

Gustav Ränk

taga on vahel veelgi muutunud eestlaste kahjuks).

Esimesed sisse rändajad Eesti- ja Liivimaalt on teada 1627. aastast. „New Sweden” nimelise koloonia elanikekirjas on Johan Schalbrick, sünnikoht Reval (Tallinn). Aastal 1657 on sisse rändajana nimetatud Martin Hoffman, sündinud Tallinnas 1625. Tema üks järeltulijaid, Cornelia Hoffman, sündinud 1734, abiellus Isaac Rooseveltiga, president Franklin D. Roosevelti esiisaga, näitavad andmed sellest kaugest ajast.

Ülevaate autoreil käepärast olnud andmeid hakkas eestlastest sisse rändajate arv kasvama alles 19. sajandi teisel poolel. Aastal 1900 oli neid USA's umbes 400, nende hulgas kirikuõpetaja Hans Rebane, kes 1896. a. oli tulnud New Yorki teenima eestlast ja lätlast. Kolm aastat hiljem oli ainult New Yorgi piirkonnas juba ligi 1000 eestlast. Hans Rebane asutas 1897. a. New Yorgis esimese eestikeelse ajalehe Ameerikas „Eesti ameerika Postimehe” (ilmus kuni 1911. a.).

Vaatluse all olevas New Jersey osariigis teadaolevalt esimene eestlane oli kirikuõpetaja Conrad Klemmer, USA'sse tulnud 1906. aastal. Teda meenutatakse raamatus pikemalt, märkides m.s., et ta oli üks neist, kes 1921. aastal käisid Washingtonis president Warren G. Hardingi juures Eesti Vabariigile tunnustust nõutamas.

Hilisemal ajal (1930-dail aastail) New Jersey'sse asunud eestlaste hulgas nimetatatakse Johannes Markust, endine eesti konsul Kanadas (surn. 1969) ja Johannes Kaivi, endine peakonsul saadiku kohustustes New Yorgis (surn. 1965). New Jersey's oli 1970. a. rahvaloenduse järgi 2090 eestlast. Nende tegevusest, nii majanduslikust kui rahvuskultuurilisest, antakse ülevaade osariigi mitmes keskses, kõigepealt Seabrookis ja Lakewoodis. Ülevaade haridusealalt, mis põhineb V. Kõivu uurimisel, näitab, et 1975. a. lõpuks oli New Jersey eestlastest ja nende lastest saanud kõrgema hariduse 510. (Vt. Teataja nr 18).

Siin põgusalt vaadeldud kogumik pole ilmselt kavandatud sügavamale tungiva uurimuseks USA elanikkonna etnilisest päritolust, vaid on pigem mõeldud iluldina laiemale lugejaskonnale selle riigi kirevast rahvastikust, kuigi üheainsa osariigi piirides, ent mis tohiks olla iseloomulik kogu maale. See on kahtlemata tervitatav just nüüd, kus USA valitsuse hoiak sisse rännanute suhtes on muutunud. See pole enam „sulatushju politika”.

Ülevaade eestlastest on antud asjakalikult ja asjatundlikult ilma emotsionaalse ülepakkumiseta. New Jersey 2000 eestlast tohiks olla heaks nimekaardiks kogu meie rahvusgrupile USA's.

A. Lemberg

The New Jersey Ethnic Experience. Edit. Barbara Cunningham. 406 lk. Union City, N.J. 1977.

Inesener Voldemar Sõjamägi tähistas oma 75. a. sünnipäeva 30. sept. s.a. Lidingö.

Veel Moskva olümpiaadist

Eelmises „Teatajas” refereeritud „The Economisti” juhtkirja on välja kutsunud lugejakerja sama ajakirja 29. septembri numbris Inglismaal tegutseva Moskva olümpiaadi muja-le viimise kampaania poolt. Selles avaldatakse muu hulgas arvamist, et paljud 1980. a. olümpiaadi külastajad saavad kohalikele oludele sama vähe tähelepanu pöörama kui see sündis 1936. a. Berliinis. KGB silmade all demonstreerimine nõuab erilist külma julgust, mida lääne demokraatlikes maades elamine ei soodusta. Ei ole põhjust arvata, et enamus läänest pärit olevaid olümpiaadi külastajaid võiksid demonstreerida.

„Economisti” juhtkiri ei pööra tähelepanu ühele erilisele 1980. a. olümpiaadi aspektile. Mängude ettevalmistus nõukogude ametasutuste poolt haarab kõigi nende vangistamist ja süüdimõistmist, keda KGB kahtlustab sõnavõtmise kehtiva korra vastu. Üldiselt tähelepanu leidnud Orlovi, Ginzburgi ja Štsaranski süüdimõistmistest on ainult kolm juhist paljustest. Üle 20 Helsingi deklaratsiooni täitmist valvavate komiteede liiget on nüüd vanglas. Vastavalt 8 ja 7 aastat Moskvas väljasõiduluba oodanud Vladimir Slepak ja Ida Nudel on Siberisse saadetud, nõukogude psühhiaatrilise süsteemi vastu välja astunud Alexander Podrabinek on samuti Siberis ja Lätis baptist Josep Bondarenko on sunnitud töölaagris selle eest, et ta julges jutlustada tunnustatud ja legaalselt tegutsevas kabelis. KGB loodab, et 1980. aastaks on nende nimed unustatud ja et selleks ajaks paljud teisest sama süütd nõukogude jälitamise ohvrid on neile Siberi vangilaagrisse jäänud.

Me oleme jahmunud, et keegi, olgu see sportlane, ajakirjanik või vaataja, võiks nõuda nii kõrget hinda abitaült vähemusruppidele N. Liidus ainult selleks, et nad võiksid nautida 1980. a. olümpiaadi Moskvas.

Meie arvates on Rahvusvaheline Olümpia Komitee sunnitud nõustuma mängude Montreali tagasiviimisega kui läänemaailm tõsiselt nõuaks, et süütd inimesed selle sündmuse läbi ei kannataks. See oleks silmapaistvaks võiduks vabadusele, mida olümpiamängud algupäraselt tähistasid.

Kirjale on 1980. a. olümpiamängude mujaleviimise kampaania nimel alla kirjutatud Rita Eker ja Margaret Rigal.

Arnold Mändla

Hirm

Lõhub aatomeid ja kaalub kange teadusmees. Mina seisan värsedes selle mõtte ees,

et kord, nagu pühakirjas. Rahuhiigi tiib, see meid suure mürtsuga kõik maapealt ära viib.

Väitekiri armastusest ja armukadedusest

Enel Melberg: Medeas systrar. Prisma kirjastus, hind 65 kr.

Hiljuti tähistasime Aino Kalda sajandat sünnipäeva. Aino Kallas oli soomlane, kirjutas soome keeles, aga harjusime teda pidama ka eesti kirjanikuks. Ta oli „rahvusvahelisest keskkonnast väljakasvanud isiksus kahe rahva kultuuri püramil, hiljem noore väikerahva esindaja vana kultuurirahva hulgas“ (A. Mägi).

Ka Käbi Laretei, puhtalt eesti päritoluga ja ennast läbinisti eestlaseks pidav, kirjutab rootsi keeles.

Enel Melberg

Enel Melberg, kes debüteeris romaaniga „Moders hjärtat“ (Emasüda) avaldas hiljuti uue rootsikeelse raamatu „Medeas systrar“ (Medeia õed). Enel Melberg on nooremass pölvkonda kuuluv eesti soost kirjanik, kellest meil on põhjust rõõmu tunda samaselt Aino Kalda ja Käbi Lareteiga.

Ka on neil kolmel mõndagi ühist. Aino Kallas leidis ainet, mis oli samal ajal aktuaalne ja ajatu. Sama võib ütelda ka Enel Melbergi ainevaliku kohta, eriti ka ta äsjailmunud raamatus. Kui Käbi Laretei oma viimases teoses läheb pidevalt „uut jõudu koguma“ geograafiliselt eksotilisele Hammametti, siis Enel Melberg otsib samasuguselt paralleeli mütoloogilisest Medeist ja Jasonist ning teistest Kreeka pooljumalatest ja argonautidest, kes võitlesid kuldviljaku eest. Titaan, gigant, nümf, amatsoon on tavaliselt suure jõuja paisutatud tundeeluga. Nad on pooljumalad, üllaloomulike võimega, ent siiski surelikud. Armastuse ja armukadeduse tundel Medeial olid ainult superlatiividega kirjeldatavad. Enel Melberg, kelle keeleline rikkus on otse imetlusväärne, kasutabki üsna tihti hüüatusi, Medeiale mõeldes. Enel Melberg oskab kirjutamise käsitööd algava kirjaniku kohta üllatavalt hästi.

Armastus, armukadedus, erootika - seda käsitleb Enel Melberg kogu oma raamatu ulatuses ja seesuguse ütemise ning avameelsusega, et pidanuks nii Tõnu Parmingut kui teisi Gotlandi METROO-st osavõtjaid rahuldama. Võibolla, et peaski sellest seltskonnast tulema raamatu eesti keelde tõlkija, põhimõttel: kus viiga neid laita, sääli tule ja aita.

Aine on muidugi väga vana. Juba Vanas Testamendis on: „Raev võib olla julm ja viha otsegu uputus, aga kes suudaks seista armukadeduse ees?“ (Õpetussõnad 27,4). Ka „süüdlaste“ otsimine armukadedusele on sama vana ja ka selle kohta kirjutatakse Vana Testamendi õpetussõnad (30,11-12): „On neid, kes neavad oma isa ega õnnista oma ema. On neid, kes iseene silmis on puhtad, kuid ei ole oma saastast puhtaks pestud.“

Karl Risitkivi oma luuleraamatust „Inimese teekond“ ütleb seda lihtsa lühidusega:

„Kõik on koorem, isegi armastus...“

Enel Melbergi „väitekiri“ (ta ise nimetab seda romaani) käsitleb armastuse ja mehe-naise koostelamise probleeme otse teadusliku põhjalikkusega. Ta on kasutanud erinevaid vaatekohti, mitmeid tehnikaid - intervjuu, jutustus, kirjad, lavapildid ning reisirakendused lisaks tagasimeenutetele mütoloogiasse ja ajalukku. Võetakse appi ka Freud - ja kuidas saaks ilma!

Probleemid jäävad muidugi lahendamata. Mis aitab see armastuses, et on teada kõik hormoonidest, on kusagil öeldud. Mis aitab arukus ja sõnaandmine nii tugevate fenomenide puhul.

Võibolla on autor andnud sarkastilise resümee ka naisõiguslusele:

„Meie, naised, peame liituma! Meie peame kaardistama oma kogemused, et näha meie ühiseid rõhumisi. Võitlus! Õed kõigis maades...“ (lk 76).

See peaks olema maailmalaadne küllapunasele plagule, kuna autori vihjed pahatühtsustest kapitalistlikku ja kodanlikku kordameeste soosimises.

Autori lemmiktegelane Eva ometi leiab, et „ühel mehel on elus ka muud teha kui alaliselt armastada ja armseda“.

Eestlastel on põhjust suure soojusega vastu võtta oma seast võrsunud värvikat noort kirjaniku.

Hööveldaja

Villibald Raud, endine saatkonnatöök, tähistas oma 80 a. sünnipäeva 3. oktoobril s.a. Madridis.

Preester Vladimir Suursööt jõudis oma 75 a. sünnipäevani 7. oktoobril s.a.

Eduard Ole - Roosid. Öli, 1974

Eduard Ole monograafia

Käesoleva aasta jõuluks ilmub raamatuturule kunstnik Eduard Ole monograafia. See annab värvides ja must-valge tehnikas läbilõike Eduard Ole loomingust alates 1920-ndatest aastatest tänapäevani. Monograafia sisaldab 24 must-valget ja 44 värvitruki reproduktiiooni. Eesõna monograafia on kirjutanud Arvo Mägi.

Ettetellimiskorras saab monograafiat tellida kuni 1. detsembrini hinnaga Rootsi krooni 125:-(30 dollarit). Monograafia ilmub kunstniku hiljuti mõõdunud 80-aastase sünnipäeva tähistamise märgi all. Selle ostmine tähendab ühtlasi ka õnnesoovi meie kunsti vanameistrile, etteellijate-õnnitlejate nimed trükitakse ära teosega kaasasaadetaval erilehel. Pärast teose ilmutist maksab see Rootsi krooni 160:-(38 dollarit), brošeeritud Rootsi krooni 150:-(35 dollarit).

Teose kirjastajaks on Eesti Kultuuri Koondis, kust teost saab tellida:

Box 657, S-101 29 Stockholm, Sweden.

Postiiziro: 57588-6. Telefon: 08/113116.

IPU tegevus elustumas

Rahvusvahelise Põllumeeste Uniooni (IPU) tegevuses on olnud seisak pärast selle energilise peasekretäri bulgaaria põllumeeste erakonna juhi Dimitrovi surma. Nüüd on just bulgaarlaste poolt astutud samme IPU tegevuse taastamiseks. IPU presidendiks on endine ungari peaminister F. Naggy, kes vanuse ja halva tervise tõttu on otsustanud tagasi tõmbuda. Juhatuse kujundamiseks ja tööka-va arutamiseks on novembris kokkukutsutud kõikide liikmesriikide parteide esindajad Washingtoni. Üheks IPU abipresidendiks on EDU USA osakonna esimese dr. Elmar Järvesoo. Eelnõupidamisest novembrikuu koosolekule võitis eestlaste poolt osa Uno Teemant, kuna Järvesoo viibis Euroopa reisil.

Andres Käär Teataja

Toimetuse Nõuandvasse Kogusse

Eesti Komitee juhatus oma viimasel koosolekul valis EK esindajaks Teataja toimetuse nõuandvasse kogusse Andres Kääriku senise esindaja William Muld'i asemel, kes lahkus terviselistel põhjustel. Andres Käär on tuntud oma aktiivse tegevusega rootsi ja eesti liberaalide liikumistes.

Üks koomiline tähelepanek Austraaliast

Austraalias ringi sõites satub silm igal pool veidratel nimedele, mis tõmbavad suunurgad muigele. Neid leidub kilomeetripistidel linnadele ja maakohtadele viidates. Neid leidub Sydney eeslinnas nimesed. Jõed, järved ja lahed võivad kõlada eestikeelsetena. Muidugi, kui neid öelda nagu kirjutatakse, see tähendab puhta eestikeelse hääldamisega.

Muide, Sydney läheduses leidubki eestlane, kelle uurimused eesti rahva ajaloost, põlvnemisest ja rändamisest praegusele asumaale vihvajad omapärastele avastustele. Nimeit et eestlased põlvnevat mauridest. Seega oleksime siis sugulased Austraalia pärismaalastega - aborigines. Sulgudes võiks siin tähendada, et Austraalia eestlaste eesti keele sõnatagavarast on täielikult kadunud nii lihtne sõna nagu - pärismaalane. Kõnel-dakse ainult „aboriginest“, siis on ju keerulisem sõna.

Kui neid koomilisi nimesid lähemalt vaadelda, siis kõlab kõrvus päris kodune tunne. Pisut kõvad, kahekordsed kaashäälikud või siis pikad täishäälikud.

Võtame näiteks - Durrumbul. Mummulgum, Paramatta, Tarramarr, Tabragalba, Tumbulgum. Tumbuk, Tungelbum, Wunburra või Kiribilli. Iseloomulik näib olevat, et mitmesilbilistel nimedel esineb enamasti alati sama täishäälik kõigis silpides, nagu eespool näha. Ka Nimbin ning Capalaba kuuluvad sellesse liiki. Samuti kirjutajale päris lemmikuks saanud Sydney paljude ilusate lahtede hulgas eriti üks laht, mille nimi kõlab kui vilepill - Woolloomooloo (Woolloomuuloo - kahekordne o hääldatakse nimelt nagu rootsi keeles - ul).

Leidub nimesid, millel ei esine kõigis silpides alati sama täishäälik, kuid kõlavad siiski naermapanevatena. Näiteks - Binna-Burra, Bum Bum Siding või Biddaddaba, Pumpenbill või Mullumbinby.

Või mida ütelda nimele kohta nagu Tippaburra, Coonabarraban (kuuna ...), Brewarrena ja Coolongalook (kuulungaluuk)? Kas on hädadoht, et keelele suus tekib keerd sisse enne kui nime on jõudnud lõpuni ütelda?

Kogu ülalöeldu on lihtsalt väike tähelepanek Austraaliast aga preteederi muule kui väikele muigele.

E.L.

Göteborgi Eesti Seltsi Näitering ja noorte laulgrupp „Hämarikud“ väljasõidus Jönköpingisse Smålandi suvepäevale 16. sept. Pildil: väljasõitjad „Tallinna“ lipkonna kodu ees. Paremal neljas: näitejuht Arnold Sinkel.

(Foto: O. Kopier)

Variserlik üleskutse pagulaseesti noortele

Tallinnast levitati siin hiljuti koos ajalehega „Kodumaa“ väikest raamatut pealkirjaga „Kauni emakeele lätteil“. Sisul: ettekan- ded keele ja kirjanduse seminaril väliseestlastele Tallinnas 1977. a. juunis–juulis ja reklaam järgmisele samalaadsele üritusele. Seminaril läbiviija, Väliseestlastega Kultuuri- ja Arendamise ühingu (VEKSA) esimees Ülo Koit oma tervituses seminarist osavõtjatele Rootsist, USA-st ja Kanadast oli m.s. ütelnud: „... meie ühing on ka vahendajaks kultuuri- ja tegevuses väljapaistnud väliseestlaste loomingu tutvustamisel kodumaa publikule.“

Mida sellest välja lugeda? Kas kultuurisidemeid arendava organisatsiooni esimees on tõesti nii ignorantne tema kätte usaldatud ülesannetes, et ta ei tea, kui ühepoolsed need kultuurisidemed on? „Välis-Eesti“ kauplusest Stokholmis saab osta mistahes okupeeritud eesti raamatut. Valik on suur. Ka okup. eesti kunstniku maale, kui süda ihaldab. Aga kust saab tallinnlane või tartlane (et nimetada vaid kahte suuremat keskust) osta August Mälu viimast teost, Kalju Lepiku luulekogu või Herbert Salu kirjandusuurimislilke töid? Mitte kusagilt. Önne kombel vahest mustalt turult verehinnaga eest. Saadad siit kirjandusehuvilisele kodumaale. Kuid enamasti raamat ei jõua aadressaadini ega tule ka tagasi. Kuhu ta jääb? Siinse postivalitsuse järeleuurimise peale teatatakse mõnikord Tallinnas vastus: Konfiskeeritud.

Mida on VEKSA esimehel selle kohta ütelda? – Kas vastata Brežnevi sõnadega (NSVL 50-aasta-päeva pidukõnest):

„Sotsialismimaad ei ole suletud ühiskond. ... Aga meie ukseid jäävad igavesti kinni väljaannetele, mis propageerivad sõda, vägivalda, rassismi, inimvõhkanust ... Missuguste väliseestlaste looming neid propageerib?“

Ajaloodoktor akadeemik Juhhan Kahk oli ütelnud oma loengut alustades: „Mind paluti teile veidi rääkida Eestist.“ Tallinnast tarkust tooma läinud noored inimesed said siis kuulda, üldtuntud nõukogude retsepti järgi, kilogramme ja protosente, mis pidid näitama, et per capita toodang Eestis on nüüd ees Skandinaaviamaadest (kartuli ja teravilja poolest) ja et „üldse on maailmas vähe riike, kes on selliseid näitajaid saavutanud“ ja seda „tuginedes võimsa liitriigi tööstuslikule ja teaduslikule potentsiaalile“. Pilt oli hiilgav ja kõneleja lõpetas patetiliselt: „Armastage ja hoidke oma keelt ja rahvast! Austage oma kodumaad ja tema ideale!“

Missugust kodumaad ja missuguseid ideale? Kas niisugust, mille eest akadeemik Kahk ise seisab hea oma venekeelses raamatust „Sarnasuse jooned“ (Tšertšhodstva – Eesti Raamat, Tallinn 1974). Autor, kuuludes parteiparaadi rahvuskuimistule ala spetsialistide hulka, propageerib ühtset nõukogude rahvast ühtse nõukogude kultuuriga, mille koostisosaks eesti rahvas peab saama. Selleks olevat kõik eeldused.

Ta ütles:

„Kõrgelt arenenud sotsialistliku ühiskonna tingimused (sellesse staadiumisse olevad N. Liit nüüd jõudnud – AL) avaldavad mõju kõigile ta liikmetele ja koos partei ideelis-kasvatuliku tööga moodustavad võimsa jõu uue ajaloolise terviku – nõukogude rahva – edasiseks arenemiseks ja tugevdamiseks“.

Ja veel loome samast:

„Dialektiline natsionalism ja internatsionaalne ühtsus (Nõukogude riigi erirahvaste ühtsus – AL) mõjub mitte üksnes rahvuslikule kultuurile, vaid ka rahvuslikule iseloomule ja psühhele.“ Nõnda siis „areneb ja tugevneb“, ajaloodoktor Kahki sõnadel, ideaal ja eesmärk, mille eest tema hea seisa – ühtne nõukogude rahvas ja ühtne nõukogude kultuur, mida „partei ei kiirusta, kuid tõkestab kõiki katseid pidurdada rahvaste lähendamise protsessi“, ütles Kahk Brežnevi tsiteerides.

Ja „kauni emakeele lätteid“ selles protsessis!

Tallinnas peeti 26–28. dets. 1977 üliõpilaste konverentsi vene keele kirjanduse õpetamise küsimustest rahvuskoolides, s.t. ka okup. eesti koolides.

Vene keele õpetamise teadusliku uurimisinstiituti direktor Šanski Moskvast pidas ettekande teemal: „Õpilaste kommunistlik kasvatamine rahvuskoolides vene keele abil.“

Sellest tuli järeldada, nagu see Tallinna lehtedes edasi anti, et vene keele õpetamise „suur“ eesmärk rahvuskoolides on kasvata- da lastest vene kommunistid. „Kauni emakeele lätteile“ mõeldes oli lausa vapustav, miks Moskva keelteadlane sealjuures rõhutas rahvuskeelte, ka eesti keele, rikastamist vene keele najal.

Ta ütles:

„Emakeele ja vene keele vastastikkuses põimlemises rikastuvad meie rahvaste üldsoovavara ja fraseoloogia, sõnauhendite süsteem, semantika, fonetika ja grammatika.“ Ja edasi: „need muutused toimuvad vene ja rahvuskeelte ühtsustuses ja seda laadi arengusuundad huvitavad meie keeleteadlasi.“

See tähendab, eesti keel on soovitatav rikastada vene keele varal. Kuigi vene keel erineb põhiliselt meie emakeelest nii grammatilise struktuuri kui leksikoloogilise süsteemi poolest, rääkimata hääldamisest.

Akadeemik Kahkil, kes on VEKSA aseesimees, ei tohiks olla kõige vähemati niisuguse keelerikastamise vastu. See on ju üks tegureid, mis tasandab teed eestlaste lähendamise eesmärgile, mis tema sõnadel on „meie poliitilises elus domineerivaks ja määravaks“ – nõukogude rahvatervik vahemus-rahvaste ühtsulatamine oma „suure vennaga“.

Seepärast kõlas võõrastavalt, otse variserlikult, kui just nõukogude rahvaterviku üks veendunud eestkostjaid, nagu peab järeldama tema üldsitateeritud raamatust, kutsus üles Tallinna kokkutulnud noori pagulaseestlasi: „Hoidke oma keelt ja rahvast. austage oma kodumaad ja tema ideale!“ AL

XIII L. E. P. Peatoimkonna liikmeid (vasakult) I rida: Eduard Kall, Boris Tesnov, Toivo Laanemäe, II rida: Benno Grünberg, Arno Üunapuu, Tiiu Jääger, Malle Christina Naano, dr. Laine Loo, Elsa Jaako, Alar Suurkask, Arno Üunapuu, III rida: Mart Kiss, August Raudsik, Harri Muld, Uno Kallas, Enno Lepnurm, Mart Laanemäe, dr. Maldus Marits.

Willy Messerschmitt surnud

15. septembril suri Münchenis kuulus saksa lennukitekonstrueerija Willy Messerschmitt. Ta oli 80-aastane.

Messerschmitti konstrueeritud hävitaja lennukid Me109 ja Me110 saavutasid suurt kuulsust teise maailmasõja esimestel aastatel. Esimese täiesti metallist lennuki Messerschmitt oli ehitanud puudulike vahenditega juba 28 aastat tagasi.

Messerschmitt ehitas teise maailmasõja ajal ka oma esimese joahvitatava Me262. Selle hävitaja kiirus oli kaks korda nii suur kui ameeriklaste „lendavatel kindlustel“ ja tunnikiirus 200 kilomeetrit suurem kui ühelgi teisel tolleaegsel saatja-hävitajal. Messerschmitti järgi oleks selle lennuki saritoodangut olnud võimalik alustada juba 1942, kuid Saksamaa sõjaväelised juhid pidasid ilma proffellita lennukit naljaks ja selle valmistamist lükati edasi kuni aastani 1944.

Kui lennukite valmistamine keelati pärast sõda Lääne-Saksamaal, katsetas Messerschmitt õmblusmasinade ehitamist oma vabrikutes. Kuid 1952 ta alustas uuesti lennukite ehitamist koostöös hispaanlastega.

Leinateateid

Erna Ahil, neiu Tamman, suri 18. sept. Södertäljes. Ta oli sünd. 14. sept. 1901 Narvas.

Õiendus

Kahjuks oli eelmises „Teatajas“ jäänud välja juuresoleva pildi allkiri, mistõttu avaldame selle uuesti.

Kui palju on eestlasi Kanadas?

Mag. Erna Laanemäe avaldab vastilmunud Lääneranniku XIII Eesti Päevade albumis ülevaate: „Eestlased ja Eesti keel Kanadas“. See on koostatud Kanada Statistikaamet ja Balti Multikultuuri Instituudi poolt avaldatud andmete alusel, mille aluseks on rahvaloenduse andmed aastatest 1971 ja 1976.

1976. a. rahvaloendusel ei küsitud enam etnilist päritolu. 1971. a. rahvaloenduse järgi oli eesti etnilise grupi suuruseks Kanadas 18 810. See jagunes piirkondade järgi: Atlant (Newfoundland, Nova Scotia, New Brunswick, Prince Edward Island) – 215, Quebec – 1440, Ontario – 13 730, Preeia (Manitoba, Saskatchewan, Alberta) – 1130, Lääs (Yukon, North West Territories, British Columbia) – 2295.

1971. a. oli eesti keelt emakeelena rääkijate vahetult eestlaste üldarvuga sarnane, et igast kümnest eesti päritoluga inimesest rääkis eesti keelt kuus. Sellest kuuest rääkisid eesti keelt kodukeelena kolm.

1976. a. toimunud „vääksel“ rahvaloendusel küsiti vaid emakeele kohta andmeid. Kanada ulatuses oli eesti keele kui emakeele „kajatuid“ umbes 2500, s.o. peaaegu üks viiendik neist, kelle emakeel 1971 oli eesti keel, olid „kadunud“ 1976. a. Mag. Erna Laanemäe konstateerib, et eesti keelt emakeelena kõnelejate arv Kanadas on kahanenud kiiresti. Balti Multikultuuri Instituut kavatses mõne aasta eest välja anda statistilise uurimistöö eestlaste rahvaste kohta Kanadas. See on viibinud loodetud riigitoetuse mittesaa- misest tõttu.

Arnold Lall suri 19. sept. Stokholmis. Ta oli sünd. 28. jaan. 1904.

En dröm om frihet
Andres Küng
Libris

Om passionen för frihet i dagens Baltikum

Fallet Engström/Sareld
Andres Küng
Libris

Ungdomarna som fängslades i Sovjet och förhöordes av KGB i 5 månader. Pocket/ 24.-

DET TREDJE ISRAEL
Andres Küng
Libris

En annorlunda skildring från Det heliga landet. Pocket/ 30.-

Bruce!
Andres Küng
Libris

Driven av kärlek eller...
En annorlunda skildring från Det heliga landet. Pocket/ 30.-

ANDRES KÜNG

Författaren och journalisten Andres Küng har skrivit en lång rad böcker av vilka flera väckt stor uppmärksamhet.

EN DRÖM OM FRIHET
En högaktuell bok om det demokratiska motståndet i Baltikum. Hft/ 40.-

DET TREDJE ISRAEL
En annorlunda skildring från Det heliga landet. Pocket/ 30.-

FALLET ENGSTRÖM/SARELD
Ungdomarna som fängslades i Sovjet och förhöordes av KGB i 5 månader. Pocket/ 24.-

BRUCE DRIVEN AV KÄRLEK ELLER...
... en av höstens mest fängslade, kanske också en av dess viktiga. Sven Stolpe, Pocket/ 30.-

LIBRIS Box 330, 701 05 Örebro
Tel. 019/11 93 60, pg. 51 39-1

ent

Address: c/o „Teataja“, Arsenalg. 1, III, Sthlm
Kaesöö saata aadressil:
Box 16 323, 103 26 Stockholm
Telefon: 20 70 61

Nr. 42

Oktoober 1978

Kotkajärve Metsäülikool 1978 Kanadas

Kanadas toimus 19.–27. augustini Kotkajärvel Metsäülikooli kursus, millest kirjutab osavõtnud Mart Laanemäe jutustades oma muljeid loengutest ja oma olemisest seal.

x

Ma ei tunnud Kotkajärve Metsäülikooli enne sinna minekut, kuigi olin temast kuulnud ainult head. Tahtsin siis oma silmaga ja objektiivselt „ära näha“, mis seal toimub.

Metsäülikooli-taolist õppeasutust võiks ainult selles mõttes mõõta, kas ta on oma ettenähtud ülesannet täitnud – teisiti ei oska teda arvustada. Kuna programm nii kava kui suuna poolest on igal aastal erinev, tuleb küsida – mis on MÜ ülesanded? Tema tutvustamise voldikust leiame kaks põhipunkti:

1. Kotkajärve MÜ rajati nendele, kes tahtsid süveneda mitmekülgsele ja põhjalikumalt eesti kultuuri, ajalukku ja tänapäeva probleemidesse.

2. MÜ põhiteemaks on Eesti... Me kujundame sellest eesti ühiskonna, mille sidemed kestavad kaua.

Sõna „Eesti“ võib mitut moodi tõlgendada. Arvan, et siin kohal sõna „Eesti“ sisaldab endas prof. dr. Walter Rand'i „Globaalse Eesti“ mõiste – ja seda peab silmas pidama, kui küsida, kas MÜ 78 õpilased süvenesid eesti kultuuri, ajalukku ja tänapäeva probleemidesse? (Käesolev artikkel käsitleb ainult asjatoimunud MÜ-d, mitte varasemaid Metsäülikooli kursusi). Kas suudeti kujundada kauakestvate sidemetega eesti ühiskond?

Suuremas osas jutuajamisist ja seminarist oli tugevasti tunda „Globaalse Eesti“ teooria mõju – eesti ühiskonda käsitlesid lektorid nii Eesti geograafiliste piiride sees kui ka väljaspool. See tekitas tunde, et on ühiseid sidemeid paljudes üle maailma, lihtsalt sellepärast, et oleme eestlased, – eesti ühiskond ei ole ainult metsäülikoolis tekkinud sõprade grupp, vaid haarab endasse kõik eestlased.

Sellest järeldangi, et MÜ 78 täitis edukalt oma eesmärgi.

Õpilaste koorem oli suur – iga päev käis kaheksa päeva ette: 14-tunnine MÜ-päev ja pärastine vabategevuse päev. Loengutest siiski keegi ei puudunud, kuigi magamisega päevakavast peaaegu kadus.

Ka lektorid tundsid tõelist huvi kogu kursuse vastu – käisid alati ka seminaridel, õppisid ükstei-

selt ning kasutasid õpitut ka oma järgnevates ettekannetes kohe ära! Kõik õppisid – ja esmaklassilised õppejõud andsid teistele eeskujut. Ühelegi küsimusele ei lähtunud ainult ühest kitsast vaatepunktist, vaid kõiki külg püüti uurida; selline teemade käsitlemine muutis arutlused eriti huvitavaks. Nii täidet lubadused teemadest põhjaliku ülevaate andmiseks, mille tõttu magamine unustati loengute kasuks. Teine lubadus – et pereema osavõtjaid toidab nagu oma lapsi – täideti samuti. Nii olid minu muljed üle ootuste head.

Kotkajärve Metsäülikooli XII kursuse ülevaade

Metsäülikooli XII kursusel esinesid lektoritena (teemal): Heino Jõe (Eesti ehted), Ilse Lehist (Eesti keele murded ja Võitlus vene keele mõju vastu Eestis), Imre Lipping (Ajalugu ja ajaloo tegijad), Olaf Millert (Pagulas-psühholoogia), Enn Nõu (Kaksikromaani „Lõigatud tiibadega“ ja „Pärandusmaks“ taustad, allikad ja mõtted), Helga Nõu (Romaani „Paha poiss“ telgitagused ja loomismetoodika ja Eesti lastekirjandus tänapäeval), Heino Susi (Iseseisvuse võitluspäevilt ehk lahus marssida ja koos lüüa ja Sündmusi iseseisvustajast), Mare Taagepera (Saastamine Eestis), Rein Taagepera (Võisturelvastumise matemaatika ja Iseseisvuse aastad: Balti riikide ajalugu 1940–78), Ignas Tõrmaküla (Mälestusi Eesti poliitilisest elust), Vootele Vaska (Tammisaare ja tema mõte), ning Taavo Virkhaus (Kolm eesti heliloojat: Pärt, Tamberg ja Rääts ja Oma looming ja selle analüüs).

Suurem osa lektoreid juhendasid ka seminarid oma loengute teemadel. Eesti keele ja kõnegruppi-de juhtideks olid Olaf Kopvillem (Eesti keele kõlalised küsimused), Oscar Müllerbeck (debatt), Kersti Luhaäär-Linask (Eesti keele õpetus), Jutta Kõvamees-Kitching (Grammatika kõnes ja keeles), Enn Nõu (Eneseväljendus Eesti keeles), Evi Vellenuke (Näitlejad ja armastajad Eesti kirjanduses) ja Juhan Kurrik (Näiteid Mati Unt'i loomingust).

Huviringide juhendajateks olid Heino Jõe (Käsitöö- ehted), Mari Veskioja (tekstiil-käsitöö), Vello Soots (Loodusretk), Toomas Kut-

Göteborgi Eesti Mängukooli tööst

Mängukooli juhataja Evi Lepik alustas sügisperioodi sellega, et ta tutvustas seeläbi ja küsis nende nimesid lastelt.

Lapsed alustavad ringmängu ja vanemad vaatavad pealt. Vasakul Göteborgi Eesti Komitee osakonna esimees G. Peet.

Fotod: O. Kopler

ti ja Linda Valter (rahvatants), Mare Tiido (teater), Peeter Sepp (Tänapäeva looming ehk „Heli- loojate Kollegium“), Lembitu Ristsoo (Meeste saun) ja Aino Lökk (naiste saun).

„Miniloengutega“ esinesid MÜ õpilased Linda Pakri, Toomas Merilo, Helle Vaus, Mart Liinvee, Arvo Kuld, j.t. Rahvatantsu, muusikat ja teatrit oli palju. Olaf Kopvillem korraldas tüdrukutele laulukoori. Arvo Naelapea korraldas „Kirjandusõhtu“. „Metsakirikut“ peeti kahel korral: sõnaliselt osas olid tegevad Vello Soots ja Vello Salo, muusikalises osas Mart Laanemäe oboel ja Leelo Valdsaar flöödil. Korraldati ka mitmesugust sportlikku tegevust ja mitmel õhtul toimus lõke kauakestava tule ja pillimehega. „Ametlikuks“ akordeonimängijaks oli Kalle Merilo. Saunas oli tihti ahi köetud.

Tänu MÜ juhatusele, et nii palju oli nädala sisse mahutatud.

Mart Laanemäe

Seattle'i Eesti Naiskond saavutas võrkpallis I koha XIII L.E.P.

Vancouveris, 1977.

FÖR NATIONERNAS SJÄLVBESTÄMMANDE! FÖR FOLKENS MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER! FÖR ESTLAND, LETTLAND, LITAUEN!

Om Baltikum:

Några svenska politikerröster under 1978

Statsrådet
OLA ULLSTEN (fp):

(Tal i Konserthuset 18/2 1978)

Alla människor har rätt till sin frihet, oavsett på vilken sida om Östersjön vi är födda. Det estniska folket har förvägrats den rätten. Som demokrati blev Estland inte gammalt. Andra världskriget blev en seger för demokratin - i den ena halvan av Europa. Estland kom att tillhöra den andra. De som idag bor i Estland kan inte i fria val välja sina ledare och forma sin framtid. Det kan man inte i en diktaturstat. Med drömmen om ett fritt Estland krossad, valde många ett nytt hemland. För fler än 30.000 estländare blev det Sverige. Ett land som förskonats från två världskrigs hemsökelse, och som så länge haft nationellt självbestämmande att vi tar det som en självklarhet, ja ibland som någonting likgiltigt. Det är därför en styrka också för den svenska demokratin att ni baltar i ert försvar för denna, för in en så konkret erfarenhet av vad förtryck och stormaktsövergrepp innebär. Övertygelsen att alla människor har rätt att leva i frihet och fritt utforma sin egen framtid är gemensam för oss alla här idag. Egen identitet och nationell samhörighet står inte i någon motsatsställning till ett positivt arbete i det nya hemlandet - tvärtom utgör dessa saker en styrka för en samhällsinsats här. I flera politiska partier finns ester som tagit med sig sin känsla för frihet och för alla folks rätt till självbestämmande in i ett fruktbart arbete för att fördjupa det svenska folkstyret och göra vårt samhälle rättfärdigare. Vi förenas av hoppet att frihetens sak skall segra i förtryckta länder runt om i världen....

Riksdagsman
PER-OLOF STRINDBERG (m):

Helsingforskonferensen 1973-1975 utmynnade i deklarationer som väckte nytt hopp bland folken i Estland, Lettland och Litauen liksom på andra håll i Östeuropa. Att Helsingforsavtalet ingav förhoppningar var naturligt. I Helsingforskonferensens slutdokument förband sig de deltagande staterna att respektera mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, däri inbegripet tanke-, samvets-, religions-, och trosfrihet.

Fortfarande är Helsingforsavtalet ett viktigt dokument. Det är att djupt beklaga att det inte efterlevs av alla de undertecknande staterna och att det inte fick en uppföljning i Belgrad. Hoppet står nu till Madrid 1980.

Sveriges röst har ofta hörts när det gäller att fördöma våld och förtryck. Detta är glädjande men det har ofta gällt förhållanden i stater i exempelvis Afrika, Asien eller Sydamerika. Men vi vet att de baltiska folken arbetar för att på ett fritt och självständigt sätt göra sig fria folk. Det gäller folk nära oss, folk med vilka vi har ett starkt historiskt samband. Låt oss även i detta fall göra vår röst hörd - låt oss inte glömma att även de baltiska folken behöver ett stöd från den fria världens nationer.

Riksdagsman
DAVID WIRMARK (fp):

Bara för några veckor sedan påmindes vi genom republiken Estlands 60-årsdag om att de baltiska folken på andra sidan Östersjön förvägras sin nationella frihet. Det är inget tvivel om att ett fritt Estland alltför är ett efterlängtat mål för det estniska folket. Men vi vet att fria val är otänkbara i Sovjet och Östeuropa idag eftersom det kommunistiska systemet, inte minst i östeuropeisk tappning, innebär att man bekämpar politiska motståndare mera med terror, arresteringar och »omhändertaganden» än med fri politisk debatt.

Det är också med tanke på situationen i Östeuropa som åtaganden om mänskliga rättigheter i Helsingfordokumentet blivit en så viktig och på samma gång känslig debattpunkt i det europeiska säkerhetsarbetet, där öst och väst har svårt att få igång en verklig och positiv dialog. Med anledning av den ökade sovjetiska känsligheten på denna punkt är det viktigt att slå fast att skyddet för de mänskliga rättigheterna är ett gemensamt internationellt åtagande och att vi alla aldrig kan acceptera att påtalande av brott mot mänskliga rättigheter skulle utgöra en inblandning. Det är vår skyldighet att reagera mot övergrepp varhelst de förekommer, med vilka politiska förtecken de än motiveras. Vi bör därför fortsätta att driva på debatten i FN så att de länder som begär de flesta övergreppen, känner sig observerade....

Riksdagsman
HANS LINDBLAD (fp):

Hade de baltiska staterna fått behålla sin frihet, skulle givetvis Östersjön ha uppfattats som ett fredens hav, ett vatten som förband nära vänner. Den sovjetiska ockupationen av de tre baltiska staterna var en stor tragedi nära inpå oss. De kvarvarande balterna i dessa länder är utsatta för ett omfattande förtryck och förtryckningen har drivits målmedvetet. Ex.vis Estland håller på att förryskas.

Omkring 400.000 ryssar har flyttats dit sedan andra världskriget. Vid krigsslutet var det bara 3 % av befolkningen som inte var ester. Idag är siffran snart uppe i 40 %. Om den nuvarande utvecklingen fortsätter, kommer esterna före sekelskiftet att vara i minoritet i sitt eget land. I grannlandet Lettland är redan majoriteten i huvudstaden Riga icke-letter. Denna organiserade invandring av ryssar är iscensatt för att försöka slå ner ett nationellt tänkande i dessa stater. Vi vet att det är förbjudet att sjunga nationalsången i de här staterna. Vi vet att det är förbjudet att visa staternas flaggor. Vi vet att det finns ett passivt motstånd. Det finns ganska många rapporter om förtrycket och om de känslor som tar sig mycket spontana uttryck hos folk som säger att de inte vill ha denna ockupation men tyvärr märks de inte mycket i Sverige.

Den unga generationen som i Sverige nu talar om internationell solidaritet och små staters rättigheter har all anledning att plädera för dessa principer även i vårt närområde. Dagens unga i vårt land skall inte behöva känna sig bundna av att Sverige näst efter Hitlerlyskland var den första stat som erkände Sovjets ockupation av de baltiska staterna. En rad demokratier vägrar att betrakta Estland, Lettland och Litauen som delar av Sovjet. Den ståndpunkten måste vara möjlig att hävda också i Sverige.

Vi måste inta denna ståndpunkt också för vår egen skull. Om små stater finner sig i att världen betraktar imperialism och ockupation av hela folk som accepterade medel, vilken trygghet kan vi då själva göra anspråk på att få?

Det viktiga är naturligtvis principen att små stater skall ha rätt till sin frihet. Målet måste vara nationell suveränitet. Vi kan inte göra undantag och säga att om stater är tillräckligt små och ligger tillräckligt nära stora stater, gäller inte den principen. Sverige är också en liten stat som ligger nära en stor stat. Vi kan alltså inte godta en princip som skulle diskvalificera de baltiska folken och fränta dem rätten att kräva nationell frihet.

Riksdagsman
OLLE WÄSTBERG (fp):

Det finns tiotusentals medborgare i Sverige som inte åtnjuter den svenska statens skydd under resor i öst. Det rör främst de baltiska flyktingarna som flydde den sovjetiska ockupationen av de baltiska staterna. Dessa människor är numera svenska medborgare - men Sovjetunionen betraktar dem fortfarande som sovjetiska medborgare.

Barn i åktenskap där båda föräldrarna är sovjetiska medborgare, räknas enligt sovjetisk uppfattning som sovjetmedborgare.

Baltiska organisationer har gjort upprepade uppvaktningar hos svenska regeringen för att Sverige dels skall klargöra att man inte accepterar den sovjetiska uppfattningen i medborgarskapsfrågan, dels skall försöka få till stånd ett bilateralt avtal med Sovjet i denna fråga. Regeringen måste ta nya initiativ. Vi yrkar att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ i syfte att 1) klargöra för alla svenska myndigheter att balter med dubbelt medborgarskap av Sverige enbart räknas som svenska medborgare, 2)astadkomma ett bilateralt avtal med Sovjet angående slopande av dubbelt medborgarskap för i Sverige bosatta balter.

BALTIKUM-APPELLEN

DEMONSTRATION FÖR ESTLAND, LETTLAND, LITAUEN

TORSdagen DEN 2 NOVEMBER 1978 KL 18.00
SAMLING: KUNGSTRÄDGÅRDEN
DÄREFTER FACKELTÅG TILL SERGELS TORG

Demonstrationen den 2 november 1978 utgör avslutning på den första delen av kampanjen »BALTIKUM-APPELLEN», en aktion som stöds av samtliga baltiska flyktingorganisationer i Sverige. Namninsamling och andra kampanjaktiviteter pågår hela hösten -78. Appellens två krav är:

DE BALTISKA STATERNA ÄR OKUPERADE AV SOVIET. DEN SVENSKA REGERINGEN MÅSTE ERKÄNNA ESTLANDS, LETTLANDS OCH LITAUENS RÄTT TILL SJÄLVBESTÄMMANDE!

BALTER MED SVENSKT MEDBORGARSKAP BETRAKTAS AV SOVIET SOM »SOVIETMEDBORGARE». DEN SVENSKA REGERINGEN MÅSTE KRÄVA AV DEN SOVIETISKA REGERINGEN ATT BALTERNAS DUBBLA MEDBORGARSKAP SLOPAS!

Demonstrationen anordnas av den svenska organisationen Östeuropeiska Solidaritetskommittén. De baltiska organisationerna värdar om bred upplösning 2/11!

En dröm om frihet

Andres
Küng

Libris

Om n...
gens Baltikum

Den nya boken av författaren och journalisten Andres Küng är en högaktuell berättelse om det demokratiska motståndet i dagens Baltikum.

Andres Küng har skrivit en lång rad böcker av vilka flertalet väckt stor uppmärksamhet. Om sin nya bok säger författaren: »Om jag har en dröm...så är det att även våra glömda grannländer i Baltikum åter skall bli fria och självständiga stater. Att den dagen kommer är min fasta, om ni så vill, närmast religiösa tro. Därför har jag skrivit denna bok om det demokratiska motståndet i dagens Estland, Lettland och Litauen. Det är en kamp som vi sällan eller aldrig får läsa om i tidningar eller höra om i radio och TV. Därför känns denna bok för mig angelägnare än det mesta jag skrivit. Vi får inte blunda för förtrycket och frihetskampen i vår närmaste omgivning». I bokens förord skriver Küng också: »...Efter min första bok fick jag tillfälle att besöka mina föräldrars hemland, Estland. Den resan blev ett av mitt livs starkaste intryck och utmynnade bland annat i ett par böcker, ESTLAND - EN STUDIE I IMPERIALISM (Aldus 1971) och VAD HÄNDER I BALTIKUM? (Aldus 1973). Sedan jag skrev dem, har jag varit portförbudet i hela Sovjetunionen. Förbudet att återvända till mitt fädernesland kan inte tvinga mig till tystnad, så skrev jag i min förra Baltikum-bok och orden gäller fortfarande. Så länge jag själv räkar leva i frihet och kan resa, skriva och tala fritt, känner jag ett starkt ansvar att ge röst åt dem som inte kan göra sig hörda »där hemma» eller »inför världsoptionen». Det sägs ibland och då med stor rätt att Estland, Lettland och Litauen blivit våra »glömda grannländer». När jag håller mitt standardföredrag »Vad händer i Baltikum?» i svenska skolor, brukar jag därför inleda med att fråga vad huvudstaden i vårt grannland Litauen heter.

Under hundratals föredrag i skolor runt om i Sverige har det bara ett par gånger hänt att någon svarat rätt. Ena gången var det en flicka vars båda föräldrar var litauer, andra gången en pojke vars far var det. Men det har aldrig hänt mig att ett vanligt svenskt skolebarn vetat att huvudstaden i vårt grannland Litauen heter...Vilnius.»

På olika håll över hela den fria världen firas med jämna mellanrum en särskild Captive Nations Day, dvs »De Underkuvade Folkens Dag». Detta skedde också i Stockholm den 18/9 1978. Ett fackligt avslutades med en ekumenisk gudstjänst i Skeppsholmskyrkan där ledare för 12 exilkyrkor i Sverige medverkade. Pastor Richard Wurmbrand från USA predikade. Vid ett inledande appellmöte i Kungsträdgården hade dessförinnan representanter för tre riksdagspartier hållit korta tal på temat mänskliga rättigheter åt alla folk. »De Underkuvade Folkens Dag» kommer även i framtiden att firas i Sverige i september månad varje år.

Ambassadör BO SIEGBAHN, riksdagsman för Moderata Samlingspartiet, underströk bl a detta: Man kan diskutera vilken av dessa friheter som är viktigast, den en-

PÅ »DE UNDERKUVADE FOLKENS DAG» 1978:

skilda eller den nationella. Många skulle väl säga att den individuella friheten är viktigast. Frånvaron av en sådan känns på ett helt annat sätt direkt och ständigt för alla de människor som inte råkar tillhöra den härsande och förtryckande gruppen. Dessutom är nog förtrycket av de enskilda grymmare och hänsynslösare under koloniala förhållanden. Allra hårdast drabbade är naturligtvis de människor som samtidigt utsätts för båda dessa slags förtryck. Vi behöver inte gå långt för att hitta dem.

Inom moderata samlingspartiet

har vi en optimistisk framtidssyn. Vi är övertygade om att den dag kommer då, för att tala med Tegner: »det rätta får armar, det sanna får röst, och folken stå upp till förvandling». Vi är övertygade om att det kommer en dag då ryssarna förstär att landets säkerhet ingalunda ökas genom att man håller ett satellitsystem utan att detta tvärtom är ett hot mot denna säkerhet och att kommunismen ingalunda kan utbredas genom brott mot elementära mänskliga rättigheter utan tvärtom skapar det effektivaste motståndet mot sådana läror.

BALTISKA KOMMITTÉN 35 ÅR ESTNISKA NATIONALRÅDET 30 ÅR

Baltiska Kommittén bildades redan i april 1943 och kan således år 1978 se tillbaka på en 35-årig verksamhet. Kommittén är en av de äldsta baltiska organisationerna i den fria världen. Ingen ideell sammanslutning har så målmedvetet och konsekvent fört de baltiska folkens talan inför opinionen i Skandinavien, liksom i hela den fria västvärlden. Samtidigt har Kommittén under åren framträtt som en allmän försvarare av frihet och demokrati i traditionell västerländsk mening, mot diktatur och förtryck i varje form. Kommittén fortsätter sin oförtrunna kamp för mänskliga rättigheter och nationernas självbestämmanderätt, nu liksom tidigare i nära samarbete med Estniska Nationalrådet.

I Baltiska Kommittén representeras estniska, lettiska och litauiska centralorganisationer i Sverige genom sina ledande personer. Få organisationer har därtill omfattat så många ledande svenska personligheter. Dess verksamhet har stötts av så namnkunniga numera bortgångna personer som Sigurd Curman, Ellen Hagen, Nils Bohman, Elis Håstad, Heinrich Munkell, Arvid Norén, Adolf Schück, Ture Nerman, Anton Selander, Vilhelm Moberg, Herbert Tingsten, Manne Ståhl, Eyvind Johnson, Torsten Tegnér, Helge Jung, f. statspresidenten i Estland August Rei och andra. Bland Kommitténs hedersledamöter och ledamöter ingår idag en rad ledande företrädare för svensk politiskt liv, för kyrka, kultur, vetenskap, publicistisk verksamhet etc. Baltiska Kommitténs första tre decennier kom naturligtvis att i särskild grad präglas av professor Birger Nermans starka och orädda personlighet. Han var BK:s ordförande, från grundandet fram till sin bortgång 1971. Kommittén har under årens lopp utvecklats till en mångsidig verksamhet, oftast i samverkan med andra baltiska och svenska organisationer. Kommittén har tagit initiativ till manifestationer, möten, resolutioner, appeller, memoranda, skrifter. Kommittén har i olika internationella sammanhang tagit upp viktiga flyktlingsproblem och har trätt i förbindelser med en lång rad organisationer över hela den fria världen. Ordförande är sedan 1971 universitetslektorn fil dr Birger Hagård, tidigare vice ordförande. Baltiska Kommittén har fortsatt att verka som ett aktiverande och samordnande centrum för alla

baltiska grupper i Sverige och likaså för svenska vänner till de underkuvade folken. BK:s roll som dynamisk kontakt-aktions- och servicecentrum för en rad kampanjer för mänskliga rättigheter, har ytterligare accentuerats de senaste åren. I samarbete med Baltiska Arkivet och Svenska Frihetsrådet driver Kommittén ett omfattande dokumentationscentrum. BK har likaså tagit initiativ till bildandet av en sedermera helt självständig vetenskaplig sektor. De med Estniska Nationalrådet och övriga organisationerna delade lo-

F.d. estniska statspresidenten August Rei, t.v., var ERN:s ordförande 1947-1963. Här ses han 1956 tillsammans med ordföranden i BK, professor Birger Nerman, mitten, och dennes broder Ture, den senare aktiv hedersledamot av Baltiska Kommittén.

kalerna är centralt belägna på Arsenalsgatan 1 i Stockholm.

ERN

Estniska Nationalrådet grundades år 1947. ERN är en av de äldsta och största estniska centralorganisationerna och har alltid haft ett mycket nära samarbete med Baltiska Kommittén. ENR representerar en bred koalition av estniska politiska partier i exil: socialdemokrater, liberaler, agrarer-center och konservativa.

Organisationens kontaktyta i Skandinavien uppgår till 8.000 personer ca. Under sin 30-åriga verksamhet har ERN presenterat omkring 150 olika memoranda och genomfört 175 större aktioner och informationsprojekt, även i samverkan med svenskar, danskar och nordmän. ERN har deltagit i över 800 internationella sammankomster. Över 200 personer har under årens lopp representerat ERN vid olika utlandskonferenser, kongresser och seminarier. ERN har utgivit 30 större publikationer, ca 800 mindre broschyrer, bulletiner, medlemsblad och pressinformationer på svenska, norska, danska, finska samt på de s.t.a. världsspråken. ERN:s byrå har under åren framställt 15.000 olika tryckalster för andra baltiska organisationer.

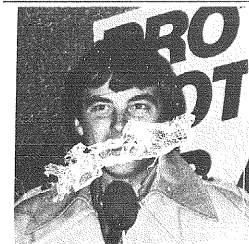
Ordförande för Estniska Nationalrådet är Johannes Mikkelsen.

Riksdagsman THORSTEN LARSEN, ordförande i Centerpartiets riksdagsgrupp, sade bl a följande i anförandet i Kungsträdgården:

Vi har samlats här idag för att visa vår solidaritet med folken i Östeuropa och för att kräva respekt för de mänskliga rättigheterna. Nyligen noterade vi tioårsdagen av ett fruktansvärt övergrepp mot folket i Tjeckoslovakien. 1968 krossades en bred demokratiseringsprocess i Prag av Warszawapakts stridsvagnar och soldater. Den ännu pågående förföljelsen av dem som stått i spetsen för demokratiseringen, är avskyvärd. I Charta 77 har protesterna mot den nya hårda politiken formulerats och detta dokument har fått stöd från hundra och tusenden. Repressalierna mot de protesterande strider mot de deklarationer och löften som avgivits bl a i Helsingforsavtalet. Vi måste skarpt fördöma regimens agerande.

I Polen har vi sett upprepade exempel på att människor från en viss folkgrupp avvisas vid gränsen och inte tillåts besöka föräldrar och nära släktingar enbart av det faktum att de är judar. Detta är helt oacceptabelt och strider mot alla folkrättsliga principer. Behandlingen av oliktänkande i Sovjet motiverar också våra skarpa protester. Vi hoppas att de drabbade medborgarrättskamparna i Sovjet och deras familjer känner vårt stöd och vår solidaritet. Kravet på mänskliga fri- och rättigheter kan inte och får inte vara enbart en fråga om interna förhållanden. Vi måste ständigt vara uppmärksamma och påtala brott mot de mänskliga rättigheterna i Östeuropa såväl som på andra håll i världen.

LARS LEIJONBORG, f.d. ordförande i FPU, höll ett livligt applåderat anförande på »De Underkuvade Folkens Dag» 18 september.

ESTO-80

Den Estniska Världsfestivalen 1980 i Sverige blir den största internationella folkfest som ordnats i Stockholm. Sådana festivaler har tidigare hållits i Kanada år 1972 och senast i Baltimore, USA, 1976. De samlade 15.000 - 20.000 deltagare var från världens alla hörn. Och nu står alltså Sverige och Stockholm i tur. Esternas världsfestival, ESTO 80, invigs söndagen den 6 juli och avslutas officiellt söndagen den 13 juli 1980. För att genomföra ESTO 80 har esternas organisationer i Sverige utsett en organisationskommitté.

Bland de planerade programpunkterna är en stor sängfest och en »rörelsefest» i Ernst Idlas regi, med deltagande av körer, folkdanslag och gymnastikgrupper från en rad olika länder. Vidare ordnas större sammankomster i Stadshuset och i Mässhallarna i Älvsjö, teaterföreställningar och konserter, framträdanden på estniska och svenska av estniska författare, gudstjänster, idrottstävlingar samt utställningar av olika slag.

Bland annat planeras utställningar av estnisk konst och estniska böcker utgivna utanför Estland samt en utställning om esterna i Sverige. Museer och arkiv i Stockholm som i sina samlingar har dokument och föremål med anknytning till Estland och esterna i Sverige, väntas ord-

na specialvisningar under ESTO 80.

Den estniska gruppen i Stor-Stockholm kan beräknas till 15-20.000 människor om man räknar både med personer födda i Estland och i Sverige födda barn med åtminstone en estnisk förälder samt ingifta. Man kan räkna med att tusentals ester från övriga Sverige också kommer till Stockholm under denna estniska världsfestival. Från Kanada och USA väntas tusentals ester, som i de flesta fall bott i Sverige efter flykten från hemlandet och nu vill passa på att besöka sitt första flyktland. Mer eller mindre stora grupper av ester väntas också från olika europeiska länder, Australien, Nya Zeeland, etc.

Lettisk sångfestival på Gotland

I Sverige, närmare bestämt på Gotland, samlas sommaren 1979 letter från hela den fria världen. Man genomför en stor sängfest i midsommarveckan 18-22 juni 1979. Tidigare har man samlats vid liknande tillfällen i Köln, Hamburg, Cleveland, Boston och London och samlat mer än 10.000 deltagare. Närmare 5.000 letter beräknas komma till Gotland - från Australien, Nordamerika, Europa, Skandinavien.

Festligheterna inleds den 18 juni med en teaterföreställning i St. Nicolaus kyrkans ruiner. Den 19 äger det officiella öppnandet rum med konsert samt en gudstjänst i Visby domkyrka. Midsommarafton blir det en lettisk folkdansafon på stranden söder om Visby. Bland andra tillställningar märks ungdomskonserter, författaraftnar och olika utställningar: konst, ar-

keologi, etnografi. När den fria världens letter, inte minst ungdomen, samlas på Gotland befinner man sig så nära hemlandets kuster - 14 mil - man kan komma, därtill i en kustlandsnatur som påminner om Lettlands. Det kan erinras om att Lettlands huvudstad Riga grundades ungefär samtidigt som Ryssland, båda var Hansestäder.